

Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Eğitim Araçları ve Yayınlar Daire Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

FAALİYET TAKVİMİ	7
ÖNSÖZ	9
ÇALIŞMA GRUPLARININ DEĞERLENDİRMELERİ	15
I. ÇALIŞMA GRUBU: OKUMA KÜLTÜRÜ ve SÖZ VARLIĞI	15
A- OKUMAYA TEŞVİK ve SÜRDÜRÜLEBİLİR OKUMA	15
1. GENEL İDARİ BOYUTU	15
2. OKUL ÖNCESİ BOYUTU	16
3. AİLE BOYUTU	17
4. OKUL YÖNETİMİ BOYUTU	18
5. ÖĞRETMEN BOYUTU	19
6. KÜTÜPHANECİ BOYUTU	19
7. SOSYAL ÇEVRE BOYUTU	20
8. ÖĞRETİM PROGRAMLARI (Müfredat) BOYUTU	21
9. 100 ESER PROJESİ ve OKUMA KÜLTÜRÜNE ETKİSİ	22
10. DİJİTAL OKUMA BOYUTU	22
11. OKUR BOYUTU	23
12. ULUSAL DÜZEYDE İŞBİRLİĞİ BOYUTU	23
13. PROFESYONEL ORTAKLIK BOYUTU	24
14. TEŞVİK BOYUTU	24
15. ULUSLARARASI BOYUT VE AĞLAR	25
B- BİLGİ OKURYAZARLIĞI	27
C- YARATICI OKUMA	27
D- KÜTÜPHANE HİZMETLERİNDE ÖLÇME, DEĞERLENDİRME ve RAPORLAMA	28
E- SÖZ VARLIĞI	29
F- YAŞ GRUPLARINA GÖRE SÖZCÜKLERİN TASNİFİ	30
II. ÇALIŞMA GRUBU: ERİŞİLEBİLİR KÜTÜPHANE	31
A- ERİŞİLEBİLİR KÜTÜPHANE	31
B- SÜRDÜRÜLEBİLİR KÜTÜPHANE ORTAMLARI	31
1- Z-KÜTÜPHANE (Tasarımlar - İlkeler - Standartlar)	31
2. KÜTÜPHANE KAYNAKLARI (Kitaplar, Süreli Yayınlar, Kitap Dışı Kaynaklar)	33
3. KÜTÜPHANE TOPLULUĞU (Lider Kütüphaneciler, Etkin Kütüphane Kulüpleri)	33
III. ÇALIŞMA GRUBU: KÜTÜPHANELERİN YÖNETİMİ	34
A- OKUL KÜTÜPHANELERİ MEVZUATI	34
B- OKUL KÜTÜPHANELERİNDE KATALOGLAMA VE SINIFLAMA	36
C- DERME / DERME YÖNETİMİ	37
D- OTOMASYON	39
E- İNSAN KAYNAKLARI (Personel)	40
F- KULLANICI (Okuyucu) HİZMETLERİ	41
G- OKUL KÜTÜPHANELERİNDE STRATEJİK PLANLAMA VE DEĞERLENDİRME	42
IV. ÇALIŞMA GRUBU: DİJİTAL KÜTÜPHANELER ve VERİ BANKALARI	44
A- DİJİTALLEŞTİRME ve DİJİTAL İÇERİKLER / BİLGİ KAYNAKLARI	46
B- DİJİTAL BİLGİ HİZMETLERİ	47
C- TEKNOLOJİK ALT Y. / DİJİTAL BİLGİ KAY. TANIMLANMASI ve ERİŞİME SUNULMASI	48
D- TELİF HAKLARI	49
E- BÜTÇE OLANAKLARI	50
F- İNSAN KAYNAKLARI	50
G- EĞİTİM, TANITIM, YAYGINLAŞTIRMA VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	50

Z-KÜTÜPHANE ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU ve SONRASI İÇİN PLANLAMA

Çalıştay Sonuçlarından Hareketle Yapılacak İş ve İşlemler (2015)

01 Mart - 30 Nisan 2015

Okul Kütüphaneleri Mevzuatının Güncellenmesi

1

01 Mart - 30 Nisan 2015

Z-Kütüphane Kurulumu ve Donatımına İlişkin Teknik Şartnamenin Güncellenmesi

2

15 Mart - 15 Mayıs 2015

Okuma Kültürü ve Z-Kütüphane Hizmetiçi Eğ. Prog. İçerik Açısından Güncellenmesi

3

10 Nisan - 15 Haziran 2015

Z-kütüphane Sertifikasyon Hizmetleri İçin Kriterlerin Belirlenmesi

4

20 Nisan - 20 Mayıs 2015

Bütün İllerde Z-Kütüphane Koordinatörlükleri Oluşturulması

5

01 Mayıs - 01 Eylül 2015

Söz Varlığımız ile İlgili Komisyon Oluşturulması ve Formatının Belirlenmesi

6

01 Haziran - 01 Eylül 2015

Z-Kütüphaneler İçin Veritabanı ve Ölçme Modülünün Temin Edilmesi

7

01 Temmuz - 01 Aralık 2015

30 Tane Z-Kütüphanenin Otomasyon ile Merkez Arşiv Kütüphanesine Entegre Edilmesi

8

01 Eylül - 01 Kasım 2015

Söz Varlığı Komisyonunun Ulaştığı Sonuçların Raporlaştırılması

9

20 Kasım - 20 Aralık 2015

2015 Yılı Faaliyet Raporunun Hazırlanması

10

2016 Şubat

Söz Varlığı Araştırması Çalışmalarına Başlanması

11

Z-KÜTÜPHANE ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU ve SONRASI İÇİN PLANLAMA

ÖNSÖZ

Günümüzde daha iyi bir eğitime yönelik talep ve beklentiler her geçen gün büyük bir hızla artmaktadır. Yakın bir gelecekte; süresi kısa, çeşitliliği fazla ve sürekli değişim gösterebilen eğitim talepleriyle daha sık karşılaşılacaktır. Bu nedenle eğitim bilimcilerimize; bilgi üretmek, öğrenme ve öğretme süreçlerinde yeni yaklaşımlar geliştirmek ve donanımlı nesiller yetiştirmek hususunda çok önemli görevler düşmektedir.

Bilginin her gün yenilendiği, davranış ve tutumların, ihtiyaç ve beklentilerin sürekli değiştiği günümüzde, gençlerimizin hayat boyu öğrenme yaklaşımını benimsemiş bireyler olarak yetişmesi hepimizin arzusudur. Bu kapsamda, gelişen teknolojilerden gerektiği şekilde ve amaca uygun olarak yararlanabilmek, öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını geliştirmek ve eğitim öğretimde atılan adımları kütüphaneleri etkili kullanarak desteklemek amacıyla okul kütüphanelerine yenilikçi bir bakış açısı getirilmiştir.

Zenginleştirilmiş kütüphaneler; zekâ oyunları, okuma ve dinleme materyallerinin bir arada bulunduğu, sesli ve elektronik kitaplar gibi alternatif okuma seçeneklerinden öğrencilerin faydalanabildiği taşınılabilir raflarıyla, ahşap ve kumaş malzemelerle kaplanmış duvarlarıyla, estetik ve pedagojik açıdan uygun renkleriyle çocuklarda okuma alışkanlığı ve zevki uyandıran, onları kütüphaneye çekecek mekânlar şeklinde tasarlanmıştır.

Okuyan ve kütüphane kullanan bireylerin daha nitelikli, duyarlı ve yaratıcı bir kişiliğe sahip olacakları; bu bireylerden oluşan toplumların ise karşılaşacakları sorunlara daha kalıcı çözümler bularak kültürel ve ekonomik gelişmeye daha açık olacakları şüphe götürmez bir gerçektir. Bu perspektiften baktığımızda okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları, hem bireysel hem de toplumsal ve kültürel kalkınmanın anahtar öğeleri arasında önemli bir yer tutmaktadır.

Yarının bilim adamları, akademisyenleri, öğretmenleri daha birçok meslek grubunda başarıları imza atacak bireyler ancak çocukluklarında okumalarına, araştırmalarına ve eleştirel düşüncelerine önem verilen nesillerden oluşacaktır. Okuyan bir toplum için ülke genelindeki kütüphanelerin öğrenciler tarafından aktif olarak kullanılması yönünde çalışmalar gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu sayede ülke genelinde okuma kültürü oluşacak ve okuma alışkanlığı gelişecektir.

Bu düşünceler doğrultusunda Bakanlığımıza bağlı okullarda klasik anlayışla hazırlanmış, ilgi ve merak uyandırmaktan oldukça uzak olan kütüphane anlayışından farklı olarak; çocukların sıkıcı olarak algıladıkları okumanın yaşlarına uygun renkli bir ortamda, keyifli bir etkinliğe dönüştüğü, okuma

ve kütüphane algılarını tamamen değiştirecek, okurken eğlenebilecekleri, sınırlamalardan uzak ve özgürce hareket edebilecekleri zenginleştirilmiş çocuk kütüphaneleri oluşturulması hedeflendi.

Bu kapsamda her bölgede seçilecek olan illerde, öğrencilerin modern bilgi çağının gerisinde kalmamaları ve ülke genelinde bilgiye ulaşmada eşit fırsatların yaratılması adına zenginleştirilmiş kütüphaneleri kurulmaya başlanmıştır.

Küresel toplum ve bilgi çağının talepleri, kütüphaneciliği yeniden biçimlendirmiş ve teknolojinin kullanımı da günümüz dünyasının ekonomik, kültürel ve iletişim alışkanlıklarında köklü değişiklikler meydana getirmiştir. Öğrencilere yönelik kütüphane hizmetleri, hiçbir zaman öğrenciler ve onların aileleri için günümüzdeki kadar önemli olmamıştır. Bilgiye erişim ve dünyanın çok kültürlü zenginliklerinin yanı sıra, hayat boyu öğrenme ve okuryazarlık becerileri de toplumların önceliği durumuna gelmiştir.

Okuma kültürü ve kütüphanelerin geliştirilmesinin önemine ulusal ve uluslararası belgelerde yer verilmiştir. 10. Kalkınma Planı (2014-2018) politikalar başlığı altında 308. maddede “Okuma kültürü yaygınlaştırılacak, çocukların erken yaşlarda kültür ve sanat eğitimi almaları sağlanacaktır.” ifadesine yer verilmesi okuma kültürünün gelişiminin sağlanması açısından oldukça büyük bir öneme sahiptir.

Bunun yanı sıra Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Eğitim Araçları ve Yayınlar Dairesinin Çalışma Yönergesinde Başkanlığın görevleri arasında okuma kültürü ve kütüphaneler ile ilgili; okul ve kurumlarda eğitim müzesi ve z-kütüphane kurulması çalışmalarını yürütmek, okuma kültürünü arttırmaya yönelik projeler geliştirmek görevi bulunmaktadır.

Uluslararası bir ortak belge hüviyeti niteliğinde olan UNESCO bünyesinde faaliyet gösteren IFLA (Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu) Okul Kütüphanesi Bildirgesi’nde, “Okul kütüphanesi günümüzün bilgiyi temel alan toplumunda başarılı hizmetlerin verilmesi için esas olan bilgi ve düşünceleri kapsar. Okul kütüphanesi, öğrencilerin sorumlu vatandaşlar olarak yaşamalarını sağlarken, onları yaşam boyu öğrenme becerisiyle donatır ve hayal güçlerini geliştirir.” denmektedir.

Zenginleştirilmiş Kütüphanelerin (Z-Kütüphane) çalışmalarına 2011 yılında başlanmıştır. Bu kütüphanelerle okulların öğrenciler ve yetişkinler için birer “hayat boyu öğrenme merkezi” ve eğlenme-dinlenme etkinliklerine imkân veren “yaşayan güvenli alanlar” haline dönüştürülmesi amaçlanmıştır. Bunun yanında öğrencilerin modern çağın gerisinde kalmamaları ve ülke genelinde bilgiye ulaşmada eşit fırsatların oluşturulması amacıyla uygulamaya konan ilkokul, ortaokul ve liselerde kurulan.

Z-Kütüphanelerin etkin kullanılmasıyla;

- Öğrencilere bilgi edinme, anlama, hayal kurma ve eğlenme amacıyla bilgiyi kullanma ve yaratıcılığı sağlama deneyimlerini oluşturacak fırsatlar sunmak,
- Okullarda sosyal ve kültürel olayların farkında olmayı ve bunlara önem vermeyi sağlayan faaliyetler düzenlemek,
- Öğrencilerin bilgiye erişim özgürlüğünün gerekliliğini benimsetmek,
- Ülkemiz için hedeflenen ekonomik kalkınmayla birlikte kültürel kalkınmanın sağlanabilmesi adına beşeri ve entelektüel sermayeye yatırım yapılması amaçlarına ulaşılması öngörülmektedir.

Kurulan z-kütüphaneler, klasik kütüphane anlayışından farklı özelliklere sahip bulunmaktadır. Bu kütüphaneler fiziki şartları ve teknolojik alt yapıları ile kütüphanecilik anlayışına çağdaş bir seviye kazandıracak ve kütüphane hizmetlerinin niteliğini artıracaktır.

Bakanlığımızın sivil toplum kuruluşları, belediyeler, okul aile birlikleri, hayırseverler, il özel idareler ve diğer kamu kurumları ile yaptığı işbirliği ve protokoller sonucunda 2011 yılından buyana 53 ilde 102 ilkokula, 117 ortaokula, 149 liseye, 1 anaokuluna ve 1 halk eğitim merkezine olmak üzere 370 zenginleştirilmiş kütüphane kurulmuştur. Bu 370 z-kütüphanenin finansmanında inisiyatif alan kurumlar şöyledir:

Millî Eğitim Bakanlığı : 27 tane

Önder Vakfı : 20 tane

Merter Platformu : 16 tane

TP Petrol Dağıtım AŞ : 2 tane

Özel İdare ve Okul Aile Birlikleri : 305 tane

“Okuma Kültürü ve Z-Kütüphane Çalıştayı” 18-21 Şubat 2015 tarihlerinde Afyonkarahisar’da Genel Müdürümüz Bahattin GÖK’ün katılımı ve Eğitim Araçları ve Yayınlar Daire Başkanı Ercan ŞEN’in yürütücülüğünde 3 Genel Müdür, 5 Daire Başkanı, 2 Başkan Yardımcısı, 1 Millî Eğitim Müdürü, 18 Akademisyen, 3 Şube Müdürü, 45 Öğretmen, 3 Araştırma Görevlisi, 9 Meslek Birliği Temsilcisi, 6 STK Temsilcisi, 4 Uzman, 10 Uzman Kütüphaneci, 4 Yerel Yönetim Kütüphane Temsilcisi ve 7 MEB Çalıştay Organizasyonu Heyeti olmak üzere toplam 120 kişinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Çalıştayımız yurtdışından 3 tanesi Amerika Birleşik Devletleri’nden, 1 tanesi İngiltere’den ve 1 tanesi de Almanya’dan olmak üzere 5 adet katılımcı gelmiş olup UNESCO IFLA temsilcileri de çalıştayımızda hazır bulunmuşlardır.

Çalıştayımıza katılımcı gönderen kurum ve kuruluşlar

1. MEB Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü
2. MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
3. MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
4. MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
5. MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı
6. MEB İnşaat ve Emlak Dairesi Başkanlığı
7. MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
8. MEB Ders Aletleri Yapım Merkezi
9. MEB Afyon Millî Eğitim Müdürlüğü
10. MEB Trabzon Millî Eğitim Müdürlüğü
11. MEB Çankırı Millî Eğitim Müdürlüğü
12. Kalkınma Bakanlığı
13. Kültür ve Turizm Bakanlığı
14. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
15. Gençlik ve Spor Bakanlığı
16. Hacettepe Üniversitesi
17. Ankara Üniversitesi
18. Yıldız Teknik Üniversitesi
19. Atatürk Üniversitesi
20. Ondokuz Mayıs Üniversitesi
21. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
22. Uludağ Üniversitesi
23. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
24. Koç Üniversitesi
25. TOBB Üniversitesi
26. Eberhard-Karls Tübingen Üniversitesi - Almanya
27. Illinois Üniversitesi - Amerika
28. Chicago Üniversitesi - Amerika
29. National Literacy Trust - İngiltere
30. Yüksek Öğretim Kurulu - YÖK
31. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu - TÜBİTAK
32. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı

33. Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu – TRT
34. Türk Dil Kurumu – TDK
35. Türk Tarih Kurumu – TTK
36. Türkiye Yazma Eserler Kurumu
37. Türkiye Bilimler Akademisi – TÜBA
38. Milli Kütüphane
39. Türkiye Yayıncılar Birliği
40. Türkiye Yazarlar Birliği
41. Basın Yayın Birliği
42. İstanbul Büyük Şehir Belediyesi – Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü
43. İstanbul Esenler Belediyesi – Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi
44. Bursa Nilüfer Belediyesi – Kütüphane Müdürlüğü
45. TP Petrol Dağıtım AŞ
46. Türk Telekomünikasyon AŞ
47. Merter Platformu
48. Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu – UNESCO IFLA
49. Türk Kütüphanecileri Derneği – TKD
50. Okul Kütüphanecileri Derneği – OKD
51. Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği – ÜNAK
52. Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu – ANKOS
53. Özel TED Koleji
54. Özel Bilkent Koleji
55. Özel Tefik Fikret Okulları
56. Ankaref Bilişim Teknolojileri
57. Arşivist&Dizayn
58. Adamor Araştırma
59. R-Design
60. Atuz Proje
61. Be-Tek Bilişim
62. Modern Vizyon
63. Hiper Kitap
64. Sebit Eğitim ve Bilişim Teknolojileri

Çalıştay sürecinde açılış ve kapanış oturumları bütün katılımcıların birlikte olduğu bir salonda yapılmıştır. Açılışta “Okuma Kültürü ve Z-Kütüphane” ile “21. Yüzyıl Becerilerinde Bilgi Teknolojileri, Bilgiye Erişim ve Yeni Kütüphane Yaklaşımları” adlı 2 tane panel düzenlenmiştir. Çalıştayda aşağıdaki konu başlıklarının ele alındığı oturumlar 4 ayrı grupta tartışılmıştır. Bu ana başlıkların altında beyin fırtınası yöntemiyle öneriler oluşturulmuştur. Kapanış etkinliğinde çalışma grupları sunumlarını yapmıştır.

ÇALIŞMA GRUPLARININ DEĞERLENDİRMELERİ

I. ÇALIŞMA GRUBU: OKUMA KÜLTÜRÜ ve SÖZ VARLIĞI

A- OKUMAYA TEŞVİK ve SÜRDÜRÜLEBİLİR OKUMA

1. GENEL İDARİ BOYUTU

1.1. Türkiye’de okuma kültürünü artırmak için nelere ihtiyaç olduğu tespit edilmeli ve periyodik ölçümlerle okuma kültürünün gelişimi raporlanmalıdır.

1.2. Okuma kültürü bağlamında hayata geçirilen uygulamalar hakkında her yıl uluslararası konferans ve çalıştaylar düzenlenmeli ve tecrübelerin paylaşılması sağlanmalıdır. Bu organizasyonlar bir sene önceden duyurulmalı ve davetlilerin yanı sıra çağrı üzerine de başvuru yapılabilmelidir.

1.3. Her ilde en az 400 metrekare olan Merkezî Z-Kütüphane kurulması önerilir.

1.4. Özel okullarda kapsamlı z-kütüphane benzeri kütüphanelerin oluşturulması ve her yıl yeni kitapların alınması önerilir. Söz konusu kütüphanelerde en az bir uzman okul kütüphanecisi bulundurulması ve kütüphanecinin uluslararası IFLA ve benzeri konferanslara giderek daha sonra il bazında veya ulusal çalıştaylarda yazılı ve sözlü sunum yapması önerilir.

1.5. Okuma kültürünü destekleyecek sosyal medya ortamlarının tesis edilmesi önerilir.

1.6. Z-Kütüphane konusunda çalıştaylar düzenlemesi ve seçilmiş müdür, kütüphaneci, öğretmen veya ilgili uzmanın ulusal ve uluslararası organizasyonlara ve (poster sunum, çalıştay katılımı ve sunum yapmak veya inceleme yapmak için) konferanslara katılmaları için resmi olarak görevlendirilmeleri önerilir.

1.7. Z-Kütüphaneler arası bilgi ve deneyim ağları kurulması önerilir.

1.8. Okuyan ve araştıran müdür ve öğretmen modelini desteklemek için müdür ve öğretmenlerden hakemli dergilerde Z-Kütüphane ve Okuma Kültürü bağlamında uygulamalarını paylaşımlara (özellikle yurtiçi ve yurtdışında ISI kapsamında bulunan) TÜBİTAK dergi yayını teşviki veya benzeri bir teşvik fonu ayrılması önerilir.

1.9. Millî Eğitim Bakanlığınca 2016 yılının ‘Okuma Kültürü Yılı’ ilan edilmesi önerilir.

1.10. Kitap reklamlarının ekonomik olarak rasyonel olmasını sağlayıcı düzenlemeler geliştirilebilir. Örneğin belirli miktar ve sürelerde kitap reklamı yayımlamak zorunluluğu konabilir, yayımlanan reklamlara vergi indirimleri

sağlanabilir, özel indirimli liste bedeller belirlenebilir.

1.11. Dil kullanımını geliştirme, söz varlığını zenginleştirme, okuma kültürü oluşturma vb. amaçlarla çeşitli türlerde programlar (film, dizi, yarışma programı, sohbet vb.) oluşturulmalıdır. Bu türden programların hazırlanması ve yayımlanmaları için ilgili kamu kurum ve kuruluşları nezdinde teşvik politikaları geliştirilmesi için müzakereler yürütülmelidir.

1.12. Dizilerde kitap ve okuma kültürü çerçevesinde uygulamalar geliştirilmeli, bu konuda yapımcı ve yayıncılardan destek alınmalıdır (Örneğin dekorun bir parçasında kütüphane, senaryoda kitap okuyan kişi, sekanslarda bir kitap üzerinden sohbet vb.).

1.13. Sene başında öğretmenlere verilen Eğitim Hazırlık Tazminatı bedellerinin bir kısmı Sodexo benzeri bir sistem çerçevesinde sırf kitap temin etmek üzere tahsis edilebilir. Böylece öğretmen bu tazminatı hedeflediği şekliyle kullanmaya zorlanmış olur.

1.14. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın geçmiş yıllarda uygulamış olduğu "yaz kampı" ve "yaz bilim kampı" uygulamaları yaz aylarındaki okuma programlarının kurgulanması için rehberlik ve örneklik teşkil edebilir.

1.15. LMS (Learning Management System) platformları uygun içeriklerle CMS (Curriculum Management System) oluşturulduğu takdirde önemli imkânlar içermektedir. Ayrıca gerek ülkemizde gerekse dünya ölçeğinde uzaktan eğitim (distance learning) birikimi kullanışlı ve verimli olanaklar sağlamaktadır. Ancak süreçte dinleyicilerin etkin olmalarını sağlayacak etkileşimli içerikler oluşturulmasına, dinleyicilerden geri bildirim alınmasına ve ölçme-değerlendirme yapılmasına, farklı medyaların sürece dahil edilmesine özen gösterilmelidir.

1.16. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Hasan Âli Yücel'den günümüze kadar (tüm mevcuduyla) yeniden yayımlanmalıdır.

1.17. Z-Kütüphane yapılması planlanan bir bölgede pilot çalışma yapılması ve karşılaştırmalı araştırma sonuçları sunulmalıdır

2. OKUL ÖNCESİ BOYUTU

2.1. Okuma kültürünün temeli erken çocukluk döneminde atılmalı, çocukların dünyasına okuma görüntülerinin girmesi sağlanmalıdır.

2.2. Okulöncesi dönemde ailelere dil gelişiminin okuma kültürü ve genel başarıya etkisini bilimsel olarak açıklayacak el broşürü verilmeli ve sunum yapılmalıdır.

2.3. Okulöncesi eğitime başlamadan önce dil gelişimi testi yapılmalıdır.

Dil gelişimi bağlamında her çocuğa geri bildirimde bulunulmalıdır. Geride olanlara destek verilmelidir. İleride olanlara da önerilerde bulunulmalıdır.

2.4. Okul öncesi öğrencileri gözlemlenerek ilgi duyduğu kitaplar tespit edilmelidir. Çocuk, ilgisini çeken resimli kitapları resimlerinden hareketle anlamlandırmalı, yorumlamalı ve resim üzerinden okumaya geçmesi sağlanmalıdır.

3. AİLE BOYUTU

3.1. Evde aile arasında her gün belirlenmiş bir saatte belirlenen süre ile okuma yapılması hususu aile meclisinde karara bağlanıp gereği yerine getirilebilir. Örneğin “Her gün saat 21.00 - 21.30 arasında bu evde kitap okunur.” kararı alınıp uygulanabilir. Bu hususta okul da aileye tavsiyede bulunmalı, ayrıca ihtiyaç duyan yahut talep eden ailelere danışmanlık desteği vermelidir.

3.2. Her evde, mümkünse evin en güzel yerine kütüphane yerleştirilmelidir.

3.3. Çocukların kütüphanedeki kitaplarla teması (çeşitli kaygılarla; düzen, temizlik, yıpranma vb) engellenmemelidir.

3.4. Velilere okuma kültürü ile ilgili seminerler düzenlenmelidir. Bu seminerleri okuma kültürü ile ilgili uzmanlaşmış Türkçe – Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri verebilir.

3.5. Öğretmen, aileden çocuğun dil düzeyi hakkında bilgi toplamalıdır. Okuma faaliyetleri sonrasında çocuğun dil gelişimi aile ve okul iş birliği ile yeniden değerlendirilmelidir.

3.6. Öğretmenler, öğrenci velileri ile işbirliği içerisinde okuma kültürü ve z-kütüphaneleri destekleyecek etkinlikler düzenlemelidir.

3.7. Evde okuma kültürünün oluşması ve kütüphane kurulması için ailelerin teşvik edilmesi önerilir.

3.8. Evde kurulacak kütüphaneler için ailelerin renk ve tasarım açısından cazip, yaş seviyelerine uygun mobilyalar temin etmeleri önerilir.

3.9. Çocukla ailenin ortak kitap üretmesi, seçmesi, okunan kitabı çeşitli yönleriyle değerlendirmesi önerilir.

3.10. Ailelerin kendi aralarında kitap değişimi yapmaları, bu amaçla gruplar oluşturmaları, zaman içerisinde öğretmenler ve okul idaresi tarafından yönlendirilmeleri önerilir.

3.11. Veliler okuma kültürünün bir parçası haline getirilmelidir

4. OKUL YÖNETİMİ BOYUTU

- 4.1. Okumanın önemi sürekli öğrenci gündeminde tutulmalıdır.
- 4.2. Okumanın önemini vurgulayan afiş, spot film gibi görseller okul ortamına yerleştirilmelidir.
- 4.3. Okuma ve kütüphane özelinde iyi örnekler üzerinde durulmalı ve desteklenmelidir.
- 4.4. Okul kütüphanelerinde, özellikle z-kütüphanelerde, okuma kültürünü yaygınlaştırmak üzerine etkinlikler düzenlenmelidir.
- 4.5. Okuma kültürünü geliştirmek için okullar arasında, okul müdürleri üzerinden paylaşım grupları oluşturulması önerilir.
- 4.6. Bütün okullarda haftanın üç gününde en az 20'şer dakika öğrencilerin, öğretmenlerin, idarecilerin ve okulun diğer personelinin katılacağı "Okuma Saati" uygulamasının yapılması önerilir.
- 4.7. Z-Kütüphanenin hafta sonu ve hafta içi okul sonrası kullanımının sağlanması önerilir.
- 4.8. Z-Kütüphanenin her çocuğun haftada 2 kitap alabilmesini sağlayacak zengin kitap koleksiyonuna sahip olması önerilir.
- 4.9. Z-Kütüphanede öğretmen ve velilerin de kullanabileceği koleksiyonlara sahip olması önerilir.
- 4.10. Okullarda okuma kulüpleri oluşturulmalıdır.
- 4.11. Her z-kütüphanenin aileler, öğrenciler ve öğretmenler için ödülleri olması önerilir.
- 4.12. Veliler evlerinde bir aile kütüphanesi oluşturmaları için teşvik edilmelidir.
- 4.13. Okuma kültürü bağlamında yapılacak yönlendirmeler veli bilgilendirme toplantılarının mutlaka gündemine alınmalıdır.
- 4.14. Okuma kültürü ile ilgili iyi örnekler film, canlı öykü, anı kitabı, sohbet program vb. yollarla öğretmenlere ulaştırılabilir.
- 4.15. Okuma kültürü ile ilgili özgün uygulamalar sertifika veya bir belge ile ödüllendirilmelidir.
- 4.16. Z-Kütüphaneler eğitim, teknoloji, bilim, tarih gibi alanlarda yayımlanan süreli yayınlara abone olmalıdır.
- 4.17. Kitap Kulüpleri oluşturulmalı, yaz okumaları ödüllendirilmelidir.
- 4.18. Kütüphaneci dergi, gazete ve televizyon gibi medya ortamlarında yayın/ılanan kültürel etkinlikleri takip edilmeli ve öğrencilere tavsiyelerde bulunmalıdır.

4.19. Öğretmen ve öğrenciler yaşadıkları sosyal çevrede düzenlenen kültürel etkinliklere katılmalı, kitap fuarları ziyaret etmelidir.

5. ÖĞRETMEN BOYUTU

5.1. Millî Eğitim Bakanlığınca organize edilecek Okuma Kültürü etkinliklerine öğretmen yazarlar davet edilerek öğrencilerle sohbet programları ve seminerler düzenlenmelidir.

5.2. Z-Kütüphanede öğretmen ve araştırmacıların birlikte çalışabileceği ortamlar yaratılması önerilir.

5.3. Öğretmenler, kütüphanenin yaşayan ve aktif bir okuma alanı haline getirilmesini sağlamalıdır.

5.4. Öğretmenler, öğrencilerin okumaya olan ilgisini ve okuma sıklığını arttırmaya yönelik ders dışı uygulamalı etkinlikler planlamalıdır.

5.5. Öğretmenler ders içerisinde okunan kitapları ders programı ve içeriğiyle ilişkilendirmelidir.

5.6. Öğretmenlerin kendi okulları dışında gözlem ve inceleme yapabilecekleri başka okulları ziyaretlerine, meslektaşlarının derslerini dinleme ve izleme imkânına, fuar ve bilimsel toplantılara katılmalarına ve uzman velilerle istişare toplantıları gibi yollarla kendilerini geliştirmelerine destek olunmalıdır.

5.7. Okuma ve yazmanın birbirinden ayrı olmadığı düşünülerek öğrencilerden yaz tatilleri boyunca günlük tutmaları veya okudukları kitaplarla ilgili kısa filmler çekmeleri, deneme yazmaları, blog oluşturmaları istenebilir.

5.8. Öğretmenler öğrencilerine okuttukları kitaplarla ilgili sorular sormalı ve bu soruların oluşturulmasında kitabın yayıncısından destek talebinde bulunabilmelidir.

6. KÜTÜPHANECİ BOYUTU

6.1. Okul kütüphanelerinde özellikle z-kütüphanelerde okul kütüphanecisi mutlaka olmalıdır. Okul kütüphanecisi yeni çıkan kitapları izlemeli ve öğrencilere duyurmalıdır.

6.2. Okuma kültürünü geliştirmek için öğretmen ve kütüphanecinin paylaşım grubu oluşturulması önerilir.

6.3. Bütün okullarda kitap kurdu olan öğrencilerin belirlenmesi ve bu öğrencilerin ödüllendirilmesi önerilir.

6.4. Kütüphaneciler, okuma kültürünün oluşmasında okul idaresi ile birlikte çalışmalıdır.

- 6.5.** Kütüphaneciler, kütüphane kaynaklarının oluşturulmasında ve seçilmesinde aktif rol almalıdır.
- 6.6.** Kütüphaneciler, kütüphane kaynaklarının erişilebilir ve güncel olmasını sağlamalıdır.
- 6.7.** Kütüphaneciler, okuma kültürünü artırmaya yönelik etkinliklerde öğretmenleri desteklemelidir.
- 6.8.** Kütüphaneci, okuma kültürünün okul geneline yaygınlaştırılmasında aktif bir şekilde rol almalıdır.
- 6.9.** Kütüphaneci, z-kütüphanelerin geliştirilmesi ve okuma kültürünün yaygınlaştırılması için bağış, fon, ve ilgili desteğin sağlanmasında okul idaresi ile birlikte aktif rol almalıdır.
- 6.10.** Z-Kütüphanelerden sorumlu idari personelin özel olarak eğitilmiş olması gerekmektedir
- 6.11.** Kitapların sınıflandırılması ve düzenlenmesi konusunda özel eğitimlerin tasarlanması önemlidir

7. SOSYAL ÇEVRE BOYUTU

- 7.1.** Büyük alışveriş merkezlerinde kütüphaneler ihmal edilmemelidir.
- 7.2.** Gönüllülerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk çerçevesinde kütüphane kurulmasına, mevcutların geliştirilmesinde ve desteklenmesinde aktif rol alması sağlanmalıdır.
- 7.3.** Okuma kültürünün teşvik edilmesi için medyatik kişilerden destek alınması, onların kitap okurken fotoğraflarının paylaşılması, okuma hakkında görüşlerinin alınması, çocukları ile kitap okuma deneyimleri hakkında bilginin paylaşılması, okullara davet edilerek öğrencilere kitap okumaları önerilir.
- 7.4.** Okulun kapalı olduğu zamanlarda, z-kütüphane alanlarının öğrencilerin sosyal çevresine (aile, mahalle, vb.) ulaşılır hale getirilmesi ve z-kütüphanenin bir yaşam merkezine dönüştürülmesi sağlanmalıdır.
- 7.5.** Sosyal çevredeki bireylerin okuma kültürünü desteklemesi ve Z-Kütüphanelerin oluşturduğu etkinin devamlılığını sağlamaları önerilir. Bu devamlılığın sağlanmasında, gönüllü bireylerden ve kuruluşlardan faydalanılmalıdır.
- 7.6.** Başta görsel medya olmak üzere farklı iletişim kanallarında kitap ve okuma kültürü eksenli teşvik edici uygulamalar geliştirilmeli ve hayata geçirilmelidir.
- 7.7.** Halk kütüphanesi, bilgi evi, gençlik merkezi, z-kütüphane vb. kurumlar

arasında bir eşgüdüm sağlanarak “her semte bir kurum” düşecek şekilde yaygınlaşması sağlanmalıdır. Bu yerler vasıtasıyla ailelere, çocuk ve gençlere kitap kiralamak, kitap temin etmek, okuma ve araştırma ortamı sağlamak gibi hizmetler verilmelidir.

7.8. Farklı tip ve boyutlarda gezici kütüphaneler oluşturulup ailelerin bulunduğu park, meydan, okul, mesire yeri gibi mekânlarda kitaba erişim imkânları sağlanmalıdır.

7.9. Hayır sahibi/gönüllü gerçek yahut tüzel şahısların kendi sosyal çevrelerindeki okullardaki kütüphanelere yapacakları yardımların vergiden düşülmesi için düzenleme yapılması hususunda Maliye Bakanlığı ile görüşülebilir.

7.10. Okulun çevresindeki hayır sahibi/gönüllü/mesen kişiler tespit edilip bu kişilerden her yıl kütüphaneye belirli bir miktarda yardıma yapması talep edilebilir. Bunun istikrarlı olmasını ve yıllar içinde unutulmamasını sağlamak üzere de yapılacak yardımın/desteğin bir şirket hissesi, gayri menkul kirası vb. bir akara bağlanması talep edilebilir.

8. ÖĞRETİM PROGRAMLARI (Müfredat) BOYUTU

8.1. Okuma kültürünü geliştirmek ve yaygınlaştırmak için yeni stratejiler ve eğitim programları geliştirilmelidir.

8.2. Ders kitaplarının resimlenmesinde okuma görüntülerinin kullanılması önerilir.

8.3. Lisans düzeyindeki eğitim fakültelerinin tüm bölümlerine, mümkün olmazsa Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerine ‘okuma kültürü’ dersi konulmalıdır.

8.4. Okuma Kültürü adı altında ortaöğretim müfredatına bir ders eklenmelidir.

8.5. Öğretmenlere okuma kültürünün geliştirilmesi konusunda hizmet içi uygulamalı eğitimlerin verilmesi sağlanmalıdır.

8.6. Okul öncesi dönemden başlayarak her çocuğun z-kütüphane erişimi sağlanmalıdır.

8.7. Bilgi belge yönetimi bölümlerinde okul kütüphaneleri ile ilgili derslerin zenginleştirilmesi önerilir.

8.8. Sınıf öğretmenlerinin müfredatına okuma kültürü (okuma, yazma, konuşma ve dinlemeyi kapsayan) bağlamında dersler eklenmesi, eğitim alan kişilerin çocuk ve gençlik kitaplarını tanıyacakları kapsamlı araştırma kütüphanelerinin geliştirilmesi önerilir.

8.9. Öğrenciye yansıyan ders programı ve kitaplarında okuma kültürünü geliştirecek içerikler açık, zımni (hidden curriculum) ve ilave (extra curriculum) programlar aracılığıyla sunulmalıdır. Bu çerçevede açık program olarak “yaratıcı okurluk”, “yaratıcı yazarlık”, “çoklu okuryazarlık” vb. gibi seçmeli yahut isteğe bağlı dersler konabilir. Zımni program olarak derslerde var olan okuma kültürü ve ana dili (okuma, yazma, konuşma, dinleme, görsel okuma yazma) öğrenme ve gelişim alanları için okuma kültürünü çağ nüfusun ilgi ve zevklerine uygun şekilde sunacak Örnek Etkinlikler Kitabı hazırlanıp yayımlanabilir, öğretmenlerin de bunları derslerde kullanmaları tavsiye edilebilir. İlave program olarak ise eğitsel sosyal kol ve kulüp çalışmaları başta olmak üzere çeşitli sınıf dışı çalışmalar yapılabilir.

9. 100 ESER PROJESİ ve OKUMA KÜLTÜRÜNE ETKİSİ

- 9.1.** Okunması Bakanlıkça önerilen 100 Eser ve öğretmenler tarafından önerilen kitapları öğretmenlerince mutlaka okuması sağlanmalıdır.
- 9.2.** Bakanlığın tavsiye ettiği 100 Eser, öğretim programları ile irtibatlandırılmalıdır.
- 9.3.** Bakanlığın, 100 Eser gibi 100 Film önerisi olmalıdır. İzlenen filmler sınıfça yorumlanmalıdır.
- 9.4.** 100 Eser 8+4 kesintisiz eğitim sistemine göre hazırlanmıştır. 4+4+4 eğitim kademelenmesine uygun olarak yeniden düzenlenmelidir.
- 9.5.** 100 Eserin ilköğretim kısmı için hazırlanan liste seviyeye uygunluk bakımından gözden geçirilmelidir.
- 9.6.** 100 Eser serisi “1000 Eser” olarak genişletilmeli ve basılmalıdır.

10. DİJİTAL OKUMA BOYUTU

- 10.1.** Özellikle elektronik ortamda elde edilen bilginin doğruluğunun ve güvenilirliğinin sağlanacağı güvenli portallerin oluşturulması gerekir.
- 10.2.** Dijital okuma için sesli kitaplar hazırlanmalıdır.
- 10.3.** Web tabanlı okuma – yazma konusu ele alınmalıdır.
- 10.4.** Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmada dijital teknolojinin sunduğu imkânlardan göz ardı edilmemelidir.
- 10.5.** Mobilyacıardan tekstil firmalarına, mobil iletişim firmalarından yayın evlerine kadar farklı firmaların okuma kültürünü destekleyici ürünler üretmesi önerilir.
- 10.6.** Sosyal medyada, okunan kitapların tartışıldığı, konuşulduğu, okuma kültürü üzerine fikir üretildiği sosyal ortamlar oluşturulmalıdır.

11. OKUR BOYUTU

- 11.1.** Okuma materyalinin özellikleri dikkate alınmalıdır.
- 11.2.** Kitapların tema ve konularının öğrencilerin yaş ve gelişim seviyelerine uygun olarak seçilmesi ve her sene bir kısmının yenilenmesi önerilir.
- 11.3.** Kitapların metin ve görsel ilişkisinin yaşlara uygun kurgulanması ve tasarlanması önerilir.
- 11.4.** Baskı kalitesinin yükseltilmesi önerilir.
- 11.5.** Kitaplarda kullanılacak materyalin çocuk sağlığına uygun olarak belirlenmesi şarttır.
- 11.6.** Okuma etkinlikleri düzenlenerek okuma kültürünün yaygınlaştırılması ve sürekliliği sağlanmalıdır.
- 11.7.** Yazar ve şairlerle düzenli aralıklarla buluşmaların planlanması önerilir.
- 11.8.** Okuma ve şiir yarışmaları yapılması önerilir.
- 11.9.** Çocukların ilgi alanlarına yönelik okuma kulüplerinin oluşturulması önerilir.
- 11.10.** Okunan içeriğe uygun olarak gezilerin, film gösterimlerinin ve benzeri aktivitenin planlanması önerilir.
- 11.11.** Hedef okuyucu kitlesinin özellikleri (gelişimsel düzeyi, yaşı ve ilgi alanları) ihtiyaçları ve istekleri dikkate alınmalıdır. Yüksek performansa sahip öğrenciler uzmanlarca desteklenebilmelidir.
- 11.12.** Okuyucu kendine özgü okuma alışkanlığı geliştirmelidir. Okuma alışkanlığı kazandırmada standart kurallar dayatılmamalıdır.

12. ULUSAL DÜZEYDE İŞBİRLİĞİ BOYUTU

- 12.1.** Okuma kültürünün geliştirilmesi bağlamında üniversiteler ile işbirliği arttırılmalı, konu ile ilgili çalışan uzmanlardan, çalışma alanlarına göre detaylı bir araştırmacı havuzu oluşturulmalı, araştırma desteğinin ve etkileşimin periyodik hale getirilmesi sağlanmalıdır.
- 12.2.** Hizmet içi eğitime yönelik özel çalıştaylar düzenlenmeli, bilgi ve tecrübe paylaşımları sürekli hale getirilmelidir.
- 12.3.** Okul kütüphaneleri ve okuma kültürü hakkındaki güncel literatürün, bilimsel bulgu ve uluslararası okuma yazma stratejilerinin çok yakından takibi, periyodik olarak tercüme edilerek, ilgililere aktarımı sağlanmalıdır.
- 12.4.** Kitap uzmanları belirlenmeli, profesyonel olarak çocuk ve gençlik kitaplarını inceleyen, değerlendiren uzmanlardan alınacak desteğin sürekli hale getirilmesi (dil kurumları, vakıflar, yazarlar, vb.) sağlanmalıdır.

12.5. Hizmet içi eğitim programları geliştirecek uzmanlar belirlenmelidir.

12.6. Okuma kültürü ve z-kütüphane çalışmalarında STK temsilcileri, yayıncılar, akademisyenler, uzmanlar, öğretmenler ve okul yöneticileri düzenli olarak bir araya gelmelidir.

12.7. Kütüphaneciler ve öğretmenlere yönelik okuma kültürü eğitimleri düzenli hale getirilmelidir.

12.8. Üniversite Kütüphanelerinde çocuk kitapları bölümü yapılmalı ve Z-kütüphaneler ile Üniversite kütüphaneleri arasında periyodik geziler, çalıştaylar, bilgi alışverişi ve ilişkilendirme olmalıdır.

13. PROFESYONEL ORTAKLIK BOYUTU

13.1. Z-Kütüphaneler özelinde markalaşma ve bilinirliğinin artırılmasına yönelik stratejiler geliştirilmeli ve yürütülmelidir.

13.2. Z-Kütüphanelerin içeriğinin zenginleştirilmesi için farklı ve yeni medya (sosyal medya vb.) stratejileri belirlenmelidir.

13.3. Z-Kütüphanelerin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve içeriğinin sürekli geliştirilebilmesi için kurumsal sosyal sorumluluk çerçevesinde finansal destek almaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

14. TEŞVİK BOYUTU

14.1. Çocuk ve gençlik kitabının en önemli bileşenleri olan resimleme, hikâye, tasarım ve baskı kalitesinin artmasını teşvik edici yöntemler –vergi indirimi gibi– geliştirilmelidir.

14.2. Z-Kütüphaneler, çocuk ve gençlik kitaplarının üretiminde standartların yükseltilmesine öncülük etmelidir.

14.3. Z-Kütüphaneler örnek uygulamaları içeren bir yönetim tarzı ortaya koyarak okul kütüphaneciliğini öncü bir boyuta taşımalıdır.

14.4. Dünyada okumayı teşvik eden örnek kurumların taranması ve Türkiye ile karşılaştırma, bilgi alışverişi yapılması sağlanmalıdır.

14.5. Kitap üretilmesi ve hazırlanması için yazar, çizer ve yayınevlerine teşvik mekanizmaları oluşturulması şarttır.

14.6. Türkiye’de üretilen çocuk ve gençlik edebiyatı eserlerinin uluslararası arenada daha fazla yer alabilmesi için konuyla ilgili periyodik olarak araştırmacıların, yazarların ve çizerlerin desteklenmesi önerilir.

15. ULUSLARARASI BOYUT VE AĞLAR

15.1. İlgili ulusal ve uluslararası ağlar, konferanslar, fuarlar, çalıştayların “Okuma Kültürü ve Z-Kütüphane” internet sitesinde paylaşılması ve her yıl her ilden belli sayıda kütüphaneci, öğretmen ve idareci katılımının görevlendirilmesi önerilir. 5 yıl içinde her kütüphaneci, öğretmen ve müdürün en az 1 ulusal veya uluslararası konferansa katılması önerilir. Katılım sonrası ulusal boyutta deneyimin paylaşılması ve katılımcıların sonuç raporu hazırlaması önerilir. (Örnek konferans: IFLA, IASL (Uluslararası Okul Kütüphanecileri Konferansı, Bologna Kitap Fuarı, vs.)

15.2. Yürütülecek okuma kültürü ve z-kütüphane projelerinin TÜBİTAK, Horizon 2020 benzeri çağrılara uygun başvuru formatı ile sunulması ve uluslararası platformda değerlendirilmesi, raporlanması; bu raporların TÜBİTAK raporları gibi paylaşılır olması önerilir.

15.3. Öğretmen ve kütüphanecilerin “okuma kültürü projesi” yapmak için başvurabileceği fonlar oluşturulması ve ardından raporlama konusunda birliğin sağlanabilmesi için yöntem paylaşımı yapılması önerilir.

15.4. Uluslararası platformda elkitabı veya kaynak kitap olarak son beş yılda yayınlanan kitapların Türkçeye kazandırılması önerilir.

15.5. Örnek Kurumlar

15.5.1. Okuyan Avrupa (EU Read): Avrupa ülkelerinin üye olduğu ve çeşitli okuma programı stratejileri geliştirmeyi hedefleyen uluslararası bir birliktir.

15.5.2. Ulusal Okuryazarlık Kuruluşu (National Literacy Trust): Erken yaşta başlayıp her yaşta okuma kültürünü yaygınlaştırarak bireylerin ekonomik ve kültürel hayata katkıda bulunmalarını hedefler.

15.5.3. Dünyada Okuma (Reading Worldwide): Stiftung Lesen Okuma Vakfı tarafından geliştirilmiş olup erken yaşta okuma, aile okuryazarlığı, yeni medya, kuşaklar arası çalışmalar gibi her yaşa uygun çeşitli proje ve araştırmaları yürütmektedir.

15.5.4. Avrupa Okuryazarlık Politikaları Ağı - ELINET (European Literacy Policy Network): Avrupa Komisyonu desteği ve UNESCO gibi 78 ortak ile yürütülen projede düşük gelirli ailelere uygun hizmetler sunulmaktadır.

15.6. İyi Örnekler

Dünyada okumayı teşvik eden örnek projelerin taranması ve özgün projeler üretilmesi, çıktıların ulusal ve uluslararası platformlarda paylaşılması önerilir.

Okuma kültürünün desteklenmesi için televizyon ve yeni medya uygulamalarından örneklerin sürekli olarak taranması, özgün örnekler geliştirilmesi, ölçümler yapılması ve paylaşılması önerilir.

- 15.6.1. Babam Bana Kitap Okuyor (My Daddy Reads to Me):** Babalar da kitap okuma konusunda rol model oluyor. Okuyan Avrupa (EU Read).
- 15.6.2. Çocukların Jürisi (Children's Jury):** Belçikalı çocuklar kendi okuyacakları kitapları kendileri seçiyor. Okuyan Avrupa (EU Read).
- 15.6.3. Okuryazarlık Şampiyonları (Literacy Champions):** Gönüllüler ve aileler bir araya gelip çocuklara okuma sevgisi aşıyor. Ulusal Okuryazarlık Kuruluşu (National Literacy Trust).
- 15.6.4. Erken Okuryazarlık için Dijital Adımlar (Digital Footsteps to Early Literacy):** Çocuklarda erken dil gelişimi için mobil teknolojilerden faydalanılıyor. Dünyada Okuma (Reading Worldwide).
- 15.6.5. Genç Okurlar Yayında (Launching Young Readers):** Amerika Birleşik Devletleri'nde PBS kanalı ile ortak yürütülen 30 dakikalık televizyon serisinde farklı okuma stratejileri genç izleyicilerle buluşuyor.
- 15.6.6. Her Şeyi Bırak ve Oku (Drop Everything And Read - DEAR)**
- 15.6.7. Aralıksız Sessiz Okuma (Silent Sustained Reading - SSR):** Okuma alışkanlığını aşılama için öğrencilere sınıf ortamında belirlenmiş bir süre içerisinde –ortalama yirmi dakika– dayatma olmadan istedikleri kitapların okutulması projesidir.
- 15.6.8. Hikâye Okuyan Büyükanneler (The Storytelling Grandmothers):** Arjantin'de okul ve kütüphanelerde buluşan büyükanne ve torunlar birlikte kitap okuyor.
- 15.6.9. Hızlandırılmış Okuma (Accelerated Reader - AR):** Hızlandırılmış Okuma'da, öğrenciler seviyelerine ve uzunluklarına göre önceden belirlenen kitapları okumaktadırlar. Hedeflenen kitaplar bitirildikten sonra öğrencinin okuduğunu anlama başarısı bilgisayar aracılığıyla küçük sınavlarla değerlendirilmekte ve sınıf, okul, ilçe, il bazında öğrencinin kendisine, ailesine, okul müdürlerine, il-ilçe eğitim yetkililerine yönelik raporlar çıkarılmaktadır.
- 15.6.10. Lampedusa Kütüphanesi:** Kültürler arası iletişimi artırmayı hedefleyen Sessiz Kitaplar (Silent Books) adlı uluslararası proje için kurulan kütüphane
- 15.6.11. Bookaboo – CITV, İngiltere (2009):** Ünlü konuklarla birlikte yaratıcı ve eğlenceli okuma pratiğini aktarmak, klasik eserleri tanıtmak. Bölüm başına 1000 adet kitap ihtiyacı olan çocuklara ücretsiz dağıtılıyor.
- 15.6.12. Wilbur – Discovery Kids, Amerika & Kanada (2007):** Wilbur ve çiftlikteki arkadaşları başlarına ne zaman bir sorun gelse konuyla ilgili bir kitap okuyarak o problemin çözümünü keşfederler.
- 15.6.13. Aslanlar Arasında (Between the Lions) – PBS Kids, Amerika (2000):** Kütüphane çalışanı olan bir aslan ailesinin birlikte kitapların içerisindeki sihirli dünyayı keşfetmeleri.

15.6.14. 64 Hayvanat Bahçesi Sokağı (64 Zoo Lane) – CBBC, İngiltere & Fransa (1999): Lucy, her gece uyumadan önce bir hikaye dinlemeyi çok sever. Evinin yanındaki ormanda yaşayan hayvan arkadaşları ona her gece bir hikâye anlatırlar.

15.6.15. Okuyan Gökkuşuğu (Reading Rainbow) – PBS Kids, Amerika (1983): Çocuklara kitap okuma sevgisini aşılamak, izleyiciyi her bölümde farklı kitaplarla tanıştırmak, yaratıcı okuma pratiğini oluşturmak amaçlanmıştır. Şu anda tablettten ulaşılabilen bir kütüphaneye dönüşmüştür.

B- BİLGİ OKURYAZARLIĞI

1. Bilgi okuryazarlığının üç aşaması öğrencilere verilmelidir. Bunlar öğrencinin güvenli bilgiye nasıl ulaşacağı, bu bilgileri nasıl kullanacağı ve bilgiye ait kaynakların nasıl verileceğidir.

C- YARATICI OKUMA

1. Öğrencilere öncelikle nitelikli bir okur olmanın yollarını keşfetmek gerekliliği anlatılmalı, bu amaçla z-kütüphanelerde yaratıcı okuma etkinlikleri yapılmalıdır. Bu etkinliklerde yazılı metinlerin şifrelerini, kodlarını, metafor ve imgelerini çözme yöntemleri öğretilir.

2. Yaratıcı okuma için dili daha çok metaforik bir şekilde kullanan metinler seçilmelidir.

3. Yaratıcı okuma etkinliklerinde yazarın metni nasıl anlattığı, tasvirde hangi sıfat ve zarfları niye seçtiği tartışılır ve akabinde o metni öğrencinin yeniden üretmesi sağlanmalıdır.

4. Uygulamada görülmüştür ki öğrenciler büyük yazarların metinlerini bu türden okumaları esnasında çok orijinal katkılarda bulunabilmektedir. Bu işlem, bir bilmece formunda devam eder ve ilgiyi hep canlı tutar, öğrencinin dil gelişimini, metafor üretme becerisini artırır. Öğrenciler yazılmış metinleri tekrar farklı gösterenlerle yazmaya çalışarak aynı zamanda yaratıcı yazarlık eylemine de katılmış olabilirler.

5. Ünlü metinlerin kurguları, aktörleri değiştirilerek öğrencinin metni yeni bir formatta okuması ve yazması sağlanabilir. Mesela Kırmızı Başlıklı Kız uyanık biri olsaydı ve kurdun hilesini o daha yatağında yatarken anlasaydı metin nasıl olurdu? Rapunzel'in saçları çok kısa olsaydı ona nasıl ulaşılırdı? Keloğlan'ın niye babası yoktur, babalı bir Keloğlan masalı nasıl olurdu? Bu ve benzeri metinler yeniden kurulabilir.

6. Ünlü metinlerin farklı şairlerce yeniden, bambaşka açıdan kurgulanmış

anlatımları vardır: Mesela, Ağustos Böceği ve Karınca masalında karınca çalışkan, ağustos böceği tembeldir. Okuyucunun karıncadan yana çıkması istenir. Oysa Sezai Karakoç'un da bu masala başka açıdan bir bakışı vardır ve Ağustos Böceği Bir Meşaledir şiirinde bilinenin tam tersine Ağustos böceğini yüceltir ve yepyeni bir kurgu oluşturur. Yine aynı masalı başka açıdan ele alan Muzaffer Tayyip Uslu'nun Acımak şiiri vardır. Bu da okunup ve öğrencinin üç metni kıyaslaması istenebilir. Öğrencilere, varlığa başka bir açıdan bakıldığında kurgunun değişebileceği ve yaratıcı, eleştirel düşüncenin bu şekilde gelişebileceği anlatılabilir. Daha sonra öğrenciye metni kendilerine nasıl kuracakları sorulabilir ki bu yaratıcı bir okumayla okuyucunun metni bir açıdan zenginleştirmesidir.

7. Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı - Türkçe bölümlerine 'yaratıcı yazarlık' ve 'yaratıcı okuma' dersleri konulmalıdır.

8. Öğrenciler okullarda öğretmenleri nezaretinde, edebiyatımızın önemli metinlerinden seçilmiş bölümleri, paragrafları yeniden yazma işlemine tabi tutmalı ve bu vesileyle bir metnin nasıl ortaya koyulduğunu bizzat katılarak tecrübe etmelidir.

9. Z-Kütüphanelerde yaratıcı okuma üzerine faaliyetler düzenlenmesi ve örnek faaliyetlerin her yıl MEB z-kutuphane.meb.gov.tr internet sitesinde paylaşılır olabilmesi ve her yıl bu çalışmalardan yapılacak seçkinin kitaplaştırılması önerilir.

10. Okul idaresi ve öğretmenler aileye ihtiyaç duyması yahut talep etmesi durumunda kitap seçimi, temini, yaratıcı okuma vb. konularda tavsiyelerde bulunmalıdır.

11. Kültürel ve doğal mirasımız üzerine yaratıcı okuma ve yazma atölyeleri yapılması önerilir. Bu çalışmalardan kitaplar ve dijital materyaller üretilmesi önerilir.

12. Öğretmenlere öncelikle kitap okuma zevkine erişmelerine vesile olacak metinler ulaştırılmalı, "yaratıcı okuma" çerçevesinde bu ilişkilerini üretici bir sürece dönüştürmelerine destek verilmelidir. Bunun metin ulaştırma ile ilgili kısmında azarlar Birliği gibi meslek örgütlerinin görüşlerinden, Hayat Boyu Öğrenme ve Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlükleri vasıtasıyla "üretici" süreci sürdürme platformu kurulmalıdır.

D- KÜTÜPHANE HİZMETLERİNDE ÖLÇME, DEĞERLENDİRME ve RAPORLAMA

1. Okuma üzerine yapılacak ölçme - değerlendirme çalışmaları 'Yapılandırıcı Öğretim Yaklaşımı'na uygun olarak yapılmalıdır.

2. Okulların teknolojik altyapıları kullanılarak ölçme – değerlendirme – raporlama faaliyetleri gerçekleştirilebilir (Fatih Projesi, Eba platformu)
3. Öğrencinin okuduğu kitaptan sorular çıkartması istenmelidir.
4. Öğrenciler okumanın yanında yazmaya da teşvik edilmelidir.
5. Öğrencilere yönelik yazma yarışmaları düzenlenmelidir.
6. Okuma üzerine yapılacak ölçme ve değerlendirme uygulamalarının hedef kitleye uygunluğu sağlanmalı ve bilimsel olarak ölçülmelidir.
7. Öğrencilerin okuma, yazma, konuşma bağlamında PISA, PIRLS göz önünde bulundurularak performans gelişimi üzerine periyodik ölçme ve değerlendirmeler yapılmalıdır.
8. İletişim becerileri değerlendirmeleri uluslararası bilimsel ölçütler göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.
9. Çocukların ve yetişkinlerin hikâyeleri anlama ve anlatma yetilerinin çocuk kitapları kullanılarak değerlendirilmesi sağlanmalıdır.
10. Çocuğun doğal etkileşim ortamlarındaki (ev, okul, vb.) dil kullanımının kayda alınması ve bu kayıtların dil gelişimi yönünden incelenmesi sağlanmalıdır.
11. Çocukların alıcı ve ifade edici söz varlığı becerileri periyodik olarak okulöncesi dönemden itibaren uluslararası bilimsel ölçütler göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.
12. Çocuk kitapları tasarımları onları cezbedecek şekilde hazırlanmalıdır.
13. Z-Kütüphanelerden faydalanma fırsatı olmuş çocuk ve gençlerin okumaya yönelik gelişim ve performanslarının somut ve bilimsel istatistiki verilerle tespit edilmesi ve paylaşılması önerilir.

E- SÖZ VARLIĞI

1. Söz varlığı çalışmaları geniş katımlı bir komisyon marifetiyle gerçekleştirilebilir. Bu, 3 yıl sürebilecek uzun soluklu bir çalışmadır.
2. Söz varlığı çalışması Bakanlık gözetiminde yöntem birliği sağlanarak yapılmalıdır.
3. Söz varlığı çalışmaları tamamlanıncaya kadar İlyas Göz'ün Türk Dil Kurumu'nun 2003 yılında yayımladığı çalışması kullanılabilir.
4. Söz varlığı çalışması yapılırken öğrencilerin dil becerileri gözleme dayalı olarak tespit edilmelidir.
5. Bu konuda yazılımlar geliştirilmelidir.

6. Bakanlıklar ve kurumlar arasında işbirliği sağlanmalıdır.

F- YAŞ GRUPLARINA GÖRE SÖZCÜKLERİN TASNİFİ

1. Bu konuda birkaç makale dışında geniş kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Bakanlığımızın bu konuda acilen bir çalışma başlatması gerekmektedir.

II. ÇALIŞMA GRUBU: ERIŞİLEBİLİR KÜTÜPHANE

A- ERIŞİLEBİLİR KÜTÜPHANE

1. Z-Kütüphaneler tüm kullanıcıların rahatlıkla ulaşabilmesi amacıyla zemin katta olmalıdır ancak gerekli ve uygun olması hâlinde müstakil olarak okul bahçesi içerisinde de yer alabilir.
2. Her Z-Kütüphanede en az bir profesyonel kütüphaneci (pedagojik formasyon almış, iletişim becerileri yüksek) tam zamanlı olarak bulunmalıdır. Ayrıca bu kütüphanecilerle (ya da kütüphane öğretmenleriyle) ilgili üniversite eğitim programları da oluşturulmalı ve yasal boşluklar giderilmelidir.
3. Kütüphaneler okulun açık olduğu tüm saatlerde erişilebilir olmalıdır.
4. Okullarda her şubenin haftada en az bir ders kütüphaneye gelmesi sağlanmalıdır.
5. Z-Kütüphanelerde otomasyon sistemi kullanılarak kitap ödünç verme sistemi yaygınlaştırılmalıdır.

B- SÜRDÜRÜLEBİLİR KÜTÜPHANE ORTAMLARI

1. Belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve hayırseverler harekete geçirilerek z-kütüphane sayısı artırılabilir. Kütüphanelerin materyal sayısı ve çeşitliliği bakımından zenginleştirilmesi amacıyla sivil toplum kuruluşları, belediyeler, fertler tek tek harekete geçirebilir. Bu amaçla “Eğitime % 100 Destek” projesinde olduğu gibi bir mevzuat ve faaliyet planı hazırlamalıdır. Hayırseverlerin isminin, yaptırdığı kütüphaneye verilmesi de teşvik edici olacaktır.
2. Z-Kütüphanelerin tasarımında öğrencilerin, öğretmenlerin, velilerin görüş ve önerilerini almaya yönelik etki analizleri yapılmalıdır. Bunun sonucunda Z-Kütüphane tasarımları geliştirilmelidir.
3. Z-Kütüphanelerin tanınmasına yönelik farkındalık çalışmaları (televizyon programları, kamu spotları, tanıtım siteleri vb.) yapılmalıdır.
4. Z-Kütüphanelerde kullanılacak otomasyon sistemi ile ödünç verme ve kullanım istatistikleri tutulmalıdır. İstatistikler MEB bünyesindeki merkezi bir veri tabanında toplanmalı ve genel erişime açık olmalıdır.

1- Z-KÜTÜPHANE (Tasarımlar – İlkeler – Standartlar)

1. Kamu, özel sektör ve hayırseverlerce yapılacak tüm okul binalarında (projelerde) z-kütüphane alanı Bakanlıkça belirlenen standartlara uygun bir şekilde okulun giriş katında yer almalıdır.

2. Z-Kütüphanelerin mimari ve mühendislik projelerinde TSE ve National Institute of Bulding Sciences standartları esas alınmalıdır.
3. Mevcut okulların -arsası müsaitse- bahçelerine müstakil okul kütüphaneleri inşa edilebilir; ancak yeni yapılacak okullarda kütüphane, okul binası içinde yer almalıdır.
4. Kütüphane içerisinde koleksiyon, kullanıcı ve kütüphaneci için özel alanlar ayrılmalıdır.
5. Z-Kütüphaneler tüm öğrenme sitillerine hitap etmelidir.
6. Z-Kütüphanelerin tasarımında yerel şartlar (iklim vb.), mimari ve yapı içi fiziksel koşullar dikkate alınmalıdır.
7. Z-Kütüphane tasarımları, kullanıcı düzeylerine (yaş gruplarına) göre yapılmalıdır.
8. Z-Kütüphane tasarımları, iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uygun olarak tasarlanmalıdır.
9. Z-Kütüphanelerin tefrişatı, sağlık açısından yeniden incelenmeli ve değerlendirilmeli. Antibakteriyel ve kanserojen madde içermeyen malzemeler seçilmeli. Bu konuda TSE ve EN standartları esas alınmalıdır.
10. Z-Kütüphane, engelli kullanıcıların özel ihtiyaçlarını karşılamaya uygun biçimde tasarlanmalıdır.
11. Z-Kütüphanelerin oluşturulmasında öğrencilerin istekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırmalara göre istediği kitapların kütüphanede yer alması çocuğun kütüphaneye olan ilgisini % 35 artırmaktadır. Ayrıca çocukların kendi ürünlerinin (çocukların bitirme tezleri, kitap sunumları, kendilerinin ürettiği materyaller, güzel sanat ürünleri, 3D yazıcı ile yaptıkları üretimler vs.) kütüphanede yer alması da kütüphaneye olan ilgilerini artırmaktadır.
12. Z-kütüphane projeleri; öğrenci, öğretmen, veli ve çevre sakinlerinden (kısaca kütüphane kullanıcılarından) gelen beklentiler ile mimar, psikolog ve pedagogların görüşleri doğrultusunda tasarlanmalı, belli bir süre olgunlaştıktan sonra hayata geçirilmelidir.

2. KÜTÜPHANE KAYNAKLARI (Kitaplar, Süreli Yayınlar, Kitap Dışı Kaynaklar)

1. Z-Kütüphane koleksiyonları oluşturulurken okulun müfredat programı ve okulda kullanılan öğrenme yöntemleri göz önüne alınmalı; öğretmenlerin eğitimde kullanacağı, öğrencilerin başarı düzeyini yükseltmede katkı sağlayacak ve ilgi duydukları alanlara göre uluslararası, ulusal, yerel

standartlar ve ölçütler doğrultusunda gereksinim duyulan her türlü bilgi kaynağına (basılı, dijital vs.) koleksiyonda yer verilmelidir.

2. Z-Kütüphanelerde başta temel danışma kaynakları olmak üzere klasikler, süreli yayınlar, güncel eserler ve kurgu metinleri gibi kaynaklara ağırlık verilmelidir.

3. Z-Kütüphane koleksiyonları oluşturulurken ülkemizin kültürel zenginliklerini yansıtan kaynaklar belirli oranlarda yer verilmelidir.

4. Z-kütüphanelerde bulundurulmak üzere okul aile birliği bütçesinden süreli yayınlar için kaynak ayrılmalıdır.

5. Z-Kütüphanelerde çocukların gelişim özellikleri, gereksinimleri ve isteklerini kapsayacak kütüphane kaynaklarına yer verilmelidir.

6. Z-Kütüphaneler, çocuk dergileri ve çocuk çizgi romanları ile zenginleştirilmelidir.

7. Zekâ oyunları, strateji oyunları, neden-sonuç ilişkisi kuran oyunlar da z-kütüphanelerde yer almalıdır.

8. Z-kütüphanede bilgisayarın dışında -bilgiye ulaşmak ve onu kullanmak amacıyla- yazıcı, tarayıcı, projeksiyon, projeksiyon perdesi vb. elektronik araçlar da kullanılmalıdır.

3. KÜTÜPHANE TOPLULUĞU (Lider Kütüphaneciler, Etkin Kütüphane Kulüpleri)

1. Her öğrencinin z-kütüphaneyi etkin kullanmasını sağlayacak fırsatlar oluşturulmalıdır. Her öğrenciye özel kütüphane kimlik kartları hazırlanmalıdır.

2. “Okumak, farkındalıktır.” gibi sloganlar oluşturularak okuma kültürünü geliştirici ve z-kütüphaneyi etkin kullanmayı sağlayıcı farklı faaliyetler gerçekleştirilmelidir.

3. Z- Kütüphane tüm öğrencilere tanıtılmalı. Kütüphane kullanımıyla ilgili oryantasyon eğitimi verilmelidir.

4. Z-kütüphane bulunan okulların birbirleriyle iletişim kurup bilgi ve deneyim paylaşabilecekleri ortamların oluşturulması sağlanmalıdır.

III. ÇALIŞMA GRUBU: KÜTÜPHANELERİN YÖNETİMİ

Okul kütüphanesi, kapısı kapalı bir sınıfta depolanan ve biriktirilen bilginin oluşturduğu pasif öğrenme biçiminden açık öğrenme anlayışına geçilen çağımız bilimsel eğitim yaklaşımında bağımsız/kendi kendine öğrenme, öğrenmeyi öğrenme, bilgi okuryazarlığı kavramalarıyla ilişkilendirilmesi gereken, eğitimin araştırmaya dayalı niteliğini sağlayan ve gösteren, eğitimin organik bir parçasıdır. Bu bağlamda, kütüphaneci, öğretmen ve öğrencinin “öğrenme ortağı”dır.

A- OKUL KÜTÜPHANELERİ MEVZUATI

1. Türkiye’de tüm okul kütüphanelerinin işlem ve hizmetlerine çerçeve çizen ve hâlen yürürlükte olan “Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği” günün ihtiyaçlarına göre mesleki dernek ve kütüphanecilerle işbirliği içinde gözden geçirilerek güncellenmelidir. Ayrıca, uygulamaya yardımcı olacak yönergeler oluşturulmalıdır.
2. Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatında okul kütüphanelerinden sorumlu bir daire başkanlığı oluşturulmalıdır.
3. Her ilk ve orta öğretim kurumunda ulusal ve uluslararası standartlara uygun bir z-kütüphane bulunmalı ve en az bir kütüphaneci istihdam edilmelidir. Kütüphanecinin yetki ve sorumlulukları yönetmelikte tanımlanmalıdır.
4. Özel öğretim kurumlarında kütüphane olması bir kuruluş koşulu olarak ilgili yönetmeliklerde yer almalıdır.
5. Her okul kütüphanesinin bu yönetmeliği temel alan kendine ait açık ve uygulanabilir bir yazılı politikası bulunmalıdır.
6. Kütüphane politikası, kütüphaneci tarafından hazırlanmalı ve okul yönetiminin onayına sunulmalıdır.
7. Okul kütüphanesi bu yönetmelik ve politika çerçevesinde planlı bir biçimde yönetilmelidir.
8. Okul kütüphanesi politikaları belirli aralıklarla gözden geçirilip güncellenmelidir.
9. Her okul kütüphanesinin hizmetlerini, işlemlerini ve kurallarını ayrıntılı biçimde açıklayan yönergeler (kullanıcı hizmetleri yönergesi, teknik hizmetler yönergesi, kullanıcı eğitimi yönergesi vb.) hazırlanmalıdır.
10. Okul kütüphanesi ve kütüphanecisi akademik çalışmalarla, eğitim-öğretim etkinliklerinin bir parçası olarak kabul edilmelidir.
11. Kütüphanenin ve personelinin okul yönetim ve organizasyon şeması

içindeki yeri belirtilmeli, yetki, görev ve sorumlulukları yönetmelik ve kütüphane politika belgesinde tanımlanmalıdır.

12. Okul kütüphaneleri her eğitim ve öğretim yılı sonunda o yıla ilişkin çalışma raporlarını ve gelecek yıla ait planlarını üst yönetime sunmalıdır. Bunun için gereksinim duyulan istatistikî verilere pratik yoldan ulaşabilmek için Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kütüphanelerde otomasyon sisteminin kullanımı sağlanmalıdır.

13. Kütüphaneci istihdamı konusuna hazırlanacak/gözden geçirilecek olan yönetmelikte yer verilerek bu durum yasal güvence altına alınmalıdır.

14. Okul kütüphanelerinde görev yapacak bütün personel göreve başlamadan ve belirli aralıklarla hizmet içi eğitime alınmalıdır.

15. Okul kütüphanesi kurulan yerlerde çalışacak kütüphaneci personele ait kadrolar öğretmen kadrolarıyla birlikte belirlenmeli ve kütüphaneci kadroları da Maliye Bakanlığından bütçe kanunuyla talep edilmelidir. Kütüphaneci kadrosu için iptal-ihsas yöntemi de düşünülmelidir.

16. Hazırlanacak yönetmelikte bütçe, personel, bina, koleksiyon, kullanıcı vb. unsurlarla ilgili tanımlar da yer almalıdır.

17. Öğrencilere verilecek bilgi okuryazarlığı eğitiminde kütüphanecilerden yararlanılması yönetmelikle güvence altına alınmalıdır.

18. Okul Kütüphaneleri Yönetmeliğı'nde gerekirse sınıf kitaplıkları da tanımlanmalıdır.

19. Okul aile birliğı gelirlerinin %10-15'i okul kütüphanelerine ayrılmalı ve kütüphaneler konusunda okul aile birliğı ile işbirliğı içinde olunmalıdır.

20. Okul kütüphanelerinde görevlendirilecek kütüphaneci olmayan personelin bilgi ve belge yönetimi sertifikası almaları gerektiğı konusu ilgili yönetmelikte belirtilmelidir.

21. Kütüphane işlem ve hizmetleri, mekân, bütçe, kullanıcı, personel, koleksiyon, alt yapı gibi unsurlara ilişkin standartlar yönetmelik ya da diğ er mevzuatta yer almalıdır.

22. Kütüphanecilerin eğitim formasyonu almaları sağlanmalıdır.

23. Taşınalı eğitimde yer alan öğrencilerin de kütüphaneden yararlanmaları için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

24. Kitap ve diğ er bilgi kaynakları demirbaş malzeme tanımından çıkarılarak sarf malzemesi grubuna alınmalıdır.

25. Okul kütüphaneleri kendi bölgelerinde hizmet veren halk kütüphaneleriyle işbirliğı içinde olmalıdır.

26. Okulun yönetim ve eğitimle ilgili planlama, değerlendirme ve yönetim toplantılarına kütüphaneciler de dâhil edilmelidir.
27. Öğretmenlere her yıl verilen hizmet içi eğitim konularının içine kütüphanecilikle ilgili konular da dâhil edilmelidir.
28. Okul kütüphanecisinin mesleki gelişimi okul yönetimi tarafından desteklenmelidir.
29. Okullarda eğitim programlarının ve etkinliklerinin planlanması ve gerçekleştirilmesinde öğretmen-kütüphaneci işbirliğini sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
30. Okul kütüphaneleri için uluslararası uygulamaları ve ülke koşullarını dikkate alan uygulanabilir asgari standartlar belirlenmeli ve bu standartlar ilgili yönergelerde yer almalıdır.
31. Kütüphane mevzuatının özel eğitim kurumları için de bağlayıcı olması gerekliliği yönetmelikte belirtilmelidir.

B- OKUL KÜTÜPHANELERİNDE KATALOGLAMA VE SINIFLAMA

1. Millî Eğitim Bakanlığında ortak merkezi bir kataloglama sistemi geliştirilmeli ve bunun için merkezi bir kataloglama birimi kurulmalıdır.
2. Millî Eğitim Bakanlığınca, okul kütüphanelerine ait ortak bir toplu katalog veri tabanı geliştirilmelidir (Z-Kütüphaneler Toplu Kataloğu).
3. Okul kütüphanelerinde Dewey Sınıflama Sistemi ile Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları-2 kullanılmalıdır. Özel öğretim kurumlarında istisnai durumlarda ve okulun isteği doğrultusunda bir başka uluslararası sınıflama sistemi kullanılabilir.
4. Kataloglama ve sınıflama en üst düzeyde erişimi sağlayacak yaklaşımla gerçekleştirilmelidir. Sırt etiketleri sınıflama konularına göre farklı renklerde olmalı ve gerekirse görsel unsurlarla desteklenmelidir. Danışma kaynakları da farklı renkte sırt etiketiyle etiketlenmelidir.
5. Okul kütüphanelerinde ödünç vermeyi teşvik edecek anlayışla davranılmalıdır.
6. Z-Kütüphane materyalleri erişilebilir ve görünür kılınmalıdır.
7. Okul kütüphanelerinde açık raf sistemi kullanılmalıdır.
8. Katalog ve sınıflama işlemleri otomasyon sisteminde etkileşimli biçimde yer almalıdır.
9. Konu başlıklarının belirlenmesi ve sınıflama işlemlerinde kütüphaneci, öğretmenlerle işbirliği yapılmalıdır.

- 10.** Sınıflama işlemlerinde öğrencilerden gelen uygun öneriler de dikkate alınmalıdır.
- 11.** OPAC'ta (Çevrimiçi Erişimli Kullanıcı Kataloğu) kullanıcı etiketlemesi kütüphaneci denetiminde yapılmalıdır.
- 12.** Kataloglama ve sınıflama konusunda gerekirse halk kütüphaneleriyle işbirliği yapılmalıdır.
- 13.** Merkezî kataloglama ve sınıflama işlemlerinin gerçekleştirilmesinde Kültür ve Turizm Bakanlığı ile de işbirliğine gidilmeli ve protokoller dâhilinde Kültür ve Turizm Bakanlığından yararlanılmalıdır.
- 14.** Bilgi kaynaklarına sınıflama numarası vermede erişimi engelleyecek düzeyde ayrıntıya inilmemelidir. Aynı yaklaşım konu başlıkları sisteminde de göz önünde bulundurulmalıdır.
- 15.** Kataloglama ve sınıflama sistemleri konu başlığı erişiminde terminolojik ifadelerle desteklenmelidir.
- 16.** Okul kütüphanelerindeki kataloglama sınıflama işlemleri veri kirliliğine yol açmamak için kütüphaneci denetiminde yapılmalıdır.
- 17.** Kütüphaneye yeni gelen kaynaklar öğrencilere, öğretmenlere ve velilere web sayfası üzerinden ve diğer yollarla güncel olarak duyurulmalıdır.
- 18.** Konu erişiminde analitik yaklaşım (konu-alt konu) benimsenmelidir.
- 19.** Okul kütüphanecisi, kaynakların sağlanması, düzenlenmesi ve erişiminde öğretmenlerle işbirliği yapmalıdır.
- 20.** MEB okul kütüphanelerinde International Bacolaria (Uluslararası Bakolarya) yaklaşımı dikkate alınmalıdır.
- 21.** MARC kataloglarında her kitap için yazılacak özet 520 alanında verilmelidir.
- 22.** Kitapların "içindekiler" bölümü de kataloglarda bilgi erişim unsuru olarak kullanılmalıdır.
- 23.** Okula yeni başlayan öğrenciler için z-kütüphane kullanımı ile ilgili etkin oryantasyon programları gerçekleştirilmelidir.

C- DERME / DERME YÖNETİMİ

- 1.** Her okul kütüphanesinde mutlaka yazılı bir derme yönetim politikası olmalıdır.
- 2.** Bu derme yönetim politikası, Millî Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği gereğince belirlenmiş okul kütüphanecisi, yöneticiler ve öğretmenlerden oluşan bir komisyonla birlikte müfredat, özel ihtiyaçlar, okul

çevresinin ilgi alanlarını kapsayacak biçimde hazırlanmalı ve okulun yakın çevresinin çeşitliliğini yansıtmalıdır.

3. Bir z-kütüphanede derme, ulusal ve uluslararası standartlara uygun sayıda (nicelikte) olmalıdır.

4. Z-Kütüphanelerde basılı ve elektronik kaynak çeşitliliği sağlanmalıdır. Kaynak çeşitliliği bilgi okuryazarlığı programlarını destekleyecek nicelik ve nitelikte olmalıdır.

5. Z-Kütüphaneye materyal seçimi ile ilgili olarak; konusunda yetkin, yansız, amacı belirgin, amacıyla kapsamı bütünleşmiş, hitap ettiği grupla ilgili konuları işleyen, güncel, ilginç, estetik değerlere sahip, fiziksel özellikleri beklentileri karşılayan, z-kütüphane dermesi ile bütünleşebilecek, maliyeti bütçeye uygun görülen bilgi kaynaklarının sağlanması gerekir.

6. Öğrenci başına düşen kitap ve e-kitap adedi 15 ila 20 kitap arasında olmalı ve her yıl dermeye %10-20 oranında materyal eklenmelidir.

7. Z-Kütüphane dermeleri güncel nitelikte olmalıdır.

8. Ayıklama çerçevesinde aşırı kullanımdan dolayı yıpranan, bilimsel değeri kalmayan ve güncelliğini kaybeden, uygunluk kararları kaldırılan, dergiler için iki yıllık süreyi tamamlayan (kütüphane politikasına göre süre değişebilir) yayınlar dermeden çıkarılmalıdır.

9. Z-Kütüphanelerinin dermesinin oluşturulmasında kütüphaneci, öğretmenler ve okul aile birliğinin görüşleri birlikte değerlendirilmelidir.

10. Z-Kütüphane, öğretmenlerin de bilgi gereksinimlerini karşılayacak nitelikte derme geliştirilmelidir.

11. Z-kütüphaneye kütüphanecilerin mesleki gelişimlerini destekleyecek yayınlar da sağlanmalıdır.

12. Oyun setleri ve kitleri çocuğun yaşına ve gelişimine aykırı olmadığı sürece z-kütüphanelerde materyal olarak bulundurulabilmelidir.

13. Z-Kütüphanelerdeki bilgi kaynakları okuldaki laboratuvar çalışmalarını destekleyecek nitelikte olmalı ve kütüphaneci laboratuvar öğretmenleriyle de işbirliği içinde bulunmalıdır.

14. Dermede tüm çocukların ilgisini çekebilecek popüler eserlere de yer verilmelidir.

15. Dermede öğretmen, öğrenci ve velilerin zevk için okuma gereksinimlerini karşılayacak eserlere de yer verilmelidir.

16. Z-Kütüphanelere bilgi kaynaklarının temin edilmesi okul yönetimi ve okul aile birliğince sağlanmalıdır.

17. Derme geliştirme politikasında bağış ve değişim yollarıyla sağlanacak bilgi kaynakları için seçme ve kabul etme ölçütleri geliştirilmelidir.
18. Derme geliştirme politikasında eğitim programlarında ihtiyaç duyulan farklı dillerden kaynaklara da yer verilmelidir.
19. Okul kütüphanelerine alınacak bilgi kaynakları öğretim kademesinin düzeyine uygun olmalıdır.
20. Okul kütüphanelerine alınacak oyun kiti ve setleri kütüphaneci tarafından mesleki ölçütlere göre seçilmelidir.
21. Öğretmenler ve kütüphaneciler çocuk-gençlik edebiyatı konusundaki yayınları yakından izlemelidirler.
22. Derme engelli grupların gereksinimlerine cevap verebilecek nitelikte olmalıdır.
23. Okul kütüphaneleri derme geliştirme çalışmalarında halk kütüphaneleriyle işbirliği yapmalıdır.
24. Okul kütüphanesi dermelerinde kültürel değerlerimizi yansıtan materyallere de yer verilmelidir.
25. Her okulda okul yöneticisi, öğretmen, kütüphaneci, veli ve öğrenciden oluşan kütüphane komisyonları kurulmalı, gerçekleştirilecek kütüphane işlem ve hizmetleri bu komisyon aracılığıyla planlanmalı ve değerlendirilmelidir.
26. Z-Kütüphanelerde, dermenin kullanım durumuna yönelik olarak belirli aralıklarla değerlendirmeler yapılmalı ve bunlar öğretmenler, öğrenciler ve velilerle paylaşmalıdır.
27. Okul kütüphanelerine sağlanacak kaynaklarda telif hakları gözetilmelidir.

D- OTOMASYON

1. Okul kütüphanesinde işlem ve hizmetler bir otomasyon sistemine dayalı olarak yürütülmelidir. Türkiye'deki bütün okul kütüphanelerde Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği otomasyon sistemi kullanmalıdır. Bu nedenle Millî Eğitim Bakanlığı tarafından satın alınan bütünleşik otomasyon ve dijital kütüphane sistemi bütün okullarının ihtiyacını karşılayacak şekilde geliştirilmelidir.
2. Okul kütüphaneleri için geliştirilecek ya da satın alınacak otomasyon sistemi uluslararası standartlara uygun olmalıdır.
3. Otomasyon sistemi tüm basılı ve elektronik kaynaklara ve kaynakların katalog kayıtlarına çevrimiçi erişim olanağı sağlanmalıdır.
4. Kütüphane otomasyon sistemi okul yönetim sistemi ve öğrenci-öğrenme portallarıyla uyumlu olmalıdır.

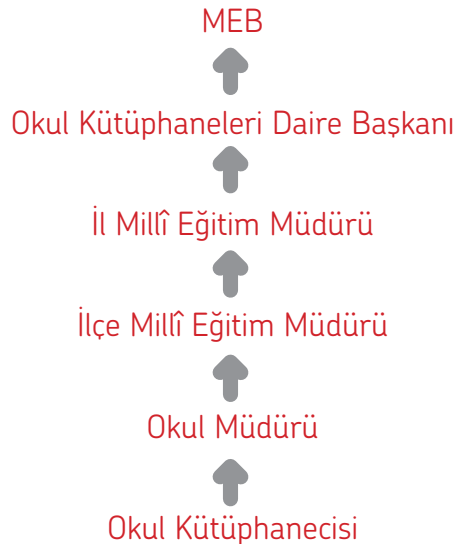
5. Okul kütüphanelerindeki otomasyon sistemleri için destek süreçleri de garanti altına alınmalıdır.
6. Kütüphane otomasyon sisteminin kullanımı konusunda öğrenci, öğretmen ve veliler bilgilendirilmelidir.
7. Okul kütüphanelerindeki otomasyon sistemi, web tabanlı çalışmayı sağlayacak ağ alt yapısına sahip olmalıdır.
8. Kütüphane otomasyon sistemleri tüm kütüphane hizmet ve işlemlerinin (sağlama, düzenleme, erişim, süreli yayınlar, yönetim, istatistik vb.) elektronik ortamda gerçekleştirilmesini sağlayacak modüllerden oluşmalıdır.
9. Okul kütüphanelerindeki otomasyon sistemi veri güvenliğini de sağlamalıdır.
10. Otomasyon sistemi veri değişim protokollerine (Z39.50 gibi) sahip olmalıdır.

E- İNSAN KAYNAKLARI (Personel)

1. Kütüphaneciler idari kadroda değil özel öğretim kurumlarında akademik kadroda, devlet okullarında “Kütüphaneci” unvanı teknik hizmetler sınıfı kadrosunda istihdam edilmelidir.
2. Okul kütüphanelerinde çalıştırılacak kütüphaneci ve diğer personelin sayısı ulusal ve uluslararası standartlara göre belirlenmelidir. Bu sayıların belirlenmesinde okuldaki öğrenci sayısı temel alınmalıdır.
3. Okul kütüphanelerinde çalıştırılacak personel kategorileri belirlenmeli ve tanımlanmalıdır. Bu kategoriler; Kütüphaneci (Bilgi ve Belge Yönetimi (Kütüphanecilik) Bölümü 4 yıllık lisans mezunu); Uzman Kütüphaneci (Yüksek lisans ya da doktora yapmış kütüphaneci) ve Diğer personel ve/veya yardımcı personel biçiminde olmalıdır.
4. Kütüphanelerde çalıştırılacak kütüphaneci ve diğer personelin görev, yetki ve sorumlulukları açıkça belirlenmeli ve bunlar ilgili yönetmelikte yer almalıdır.
5. Özel öğretim kurumlarında çalışan kütüphanecilerin özlük hakları ve ücretleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu “Kütüphaneci” unvanlı kadro düzeyi altında olmamalıdır.
6. Kütüphaneci olmayan personelin işe başlamadan önce ve belirli aralıklarla mesleki eğitim kursları almaları sağlanmalıdır.
7. Kütüphanecilere meslek alanları dışında işler yaptırılmamalıdır.
8. Kütüphanecilerin fazla çalışmaları (mesai) ücretlendirilmelidir.
9. Kütüphanecilerin mesleki gelişimleri desteklenmeli ve mesleki eğitim etkinliklerine katılmaları teşvik edilmelidir.

F- KULLANICI (Okuyucu) HİZMETLERİ

1. Okul kütüphanecileri, mesleki işlem ve hizmetlerde mesleki etik ilkelere uygun davranılmalı ve bu çerçevede Türk Kütüphaneciler Derneği Mesleki Etik İlkeler Bildirgesi'ni dikkate alınmalıdırlar.
2. Kütüphaneciler, kullanıcılar arasında hizmetlerden yararlanma konusunda hiçbir şekilde ayırım yapmamalıdırlar.
3. Okul kütüphanelerinin kullanıcıları öğrenciler, öğretmenler, veliler, yöneticiler ve diğer görevli personeldir.
4. Okul kütüphanelerinde basılı kaynaklarla verilen geleneksel hizmetlerin yanı sıra yeni bilgi ve iletişim teknolojileri de kullanılarak hizmetler oluşturulmalı ve sunulmalıdır.
5. Kütüphane hizmetlerinin tüm kullanıcı gruplarına çeşitli yollarla tanıtılması sağlanmalıdır. Bu çerçevede özellikle Dünya Çocuk Kitapları Haftası ve Kütüphane Haftası kapsamında okul kütüphanelerinde etkinlikler düzenlenmelidir.
6. Okul kütüphanelerinde ödünç verme hizmetinin artırılması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.
7. Okul kütüphanesi hizmetlerinde engelli kullanıcılar mutlaka dikkate alınmalıdır.
8. Okul kütüphaneleri eğitim ve öğretimi destekleyecek etkinliklerin yanı sıra kişisel ve kültürel gelişimlere katkı sunacak etkinlikler de düzenlemelidir.
9. Okul kütüphaneleri, bilgi okuryazarlığı programlarını ve kullanıcı eğitimlerini düzenli ve etkili biçimde gerçekleştirmelidir.
10. Millî Eğitim Bakanlığı kütüphanelerinde kütüphanecinin pozisyonunu gösteren "Organizasyon Şeması" aşağıdaki gibi olmalıdır.

- 11.** Okullarda her öğrenci ve öğretmen bilgi okuryazarı olmalı ve bilgi okuryazarlığı bir ders olarak öğrencilere zorunlu tutulmalı, bilgi okuryazarlığı programları uygulanmalı ve uygulamada öğrenci-öğretmen-kütüphaneci işbirliği sağlanmalıdır.
- 12.** Okul kütüphanesi hizmetlerinin yaşam boyu öğrenme ve bağımsız öğrenme kavramlarıyla ilişkilendirilerek organize edilmesi sağlanmalıdır.
- 13.** Millî Eğitim Bakanlığı, bilgi okuryazarlığı program ve projelerini yürütmeye okul kütüphanecileri ve öğretmenlerin yararlanacakları standartlar oluşturmali ve çalışmalar bu standartlar temelinde yürütmelidir.
- 14.** Bilgi okuryazarlığı programları kullanıcı hizmetlerinin önemli bir parçası olarak kabul edilmelidir.
- 15.** Okullarda kutlanan özel gün ve haftalarda kütüphane hizmetlerinin tanıtımı yapılmalıdır.
- 16.** Okul kütüphanelerinde verilen hizmetler, kullanıcıların kütüphane hizmetlerinden yararlanmalarını destekleyici bir anlayışla yürütülmelidir.
- 17.** Okul kütüphanelerinde hizmetler yenilikçi ve yaratıcı bir anlayışla geliştirilmeli ve gerçekleştirilmelidir.
- 18.** Kullanıcı hizmetlerinde amaç, bu hizmetlerden yararlananların sayısını ve yararlanma durumunu artırmak olmalıdır.
- 19.** Okul kütüphanelerindeki kullanıcı eğitimi; öğrenci ve öğretmenlere yönelik olarak düzenli şekilde gerçekleştirilmelidir.
- 20.** Okul kütüphanecileri, kütüphane kulüplerinin kurulması, işletilmesi çalışmalarında yer almalı ve bu çalışmaları desteklemelidir.
- 21.** Okul kütüphanelerinde kullanıcı hizmetlerinde ayırtma (rezerv) hizmetleri de dikkate alınmalı ve geliştirilmelidir.
- 22.** Öğrencilerde akademik dürüstlük kavramının geliştirilmesinde kütüphaneci-öğretmen-yönetici iş birliği yapılmalıdır.
- 23.** Okul kütüphanesi, öğretmenlerin de akademik çalışmalarını ve eğitim faaliyetlerini destekleyecek hizmetler vermelidir.

G- OKUL KÜTÜPHANELERİNDE STRATEJİK PLANLAMA VE DEĞERLENDİRME

- 1.** Millî Eğitim Bakanlığı, okul kütüphaneleriyle ilgili ulusal düzeyde planlar yapmalıdır.
- 2.** Okul kütüphanelerinin hazırladığı planlar; somut, ölçülebilir, fonksiyonel, ve uygulanabilir olmalıdır.

3. Okul kütüphanelerinde kısa, orta ve uzun vadeli planlar kütüphaneci-öğretmen-yönetici-veli-öğrenci-okul aile birliğinin iş birliğiyle hazırlanmalıdır.
4. Okul kütüphaneleri tarafından hazırlanacak hizmet planlarında, yerel koşullar dikkate alınmalıdır.
5. Hazırlanan planlar, ilgili yılın sonunda gerçekleşme durumları açısından değerlendirilmelidir.
6. Okul kütüphaneleri için planlar “Kütüphane Komisyonu” tarafından hazırlanmalı ve okul yönetimince desteklenmeli ve onaylanmalıdır.
7. Millî Eğitim Bakanlığı okul kütüphanelerine plan hazırlama ve değerlendirme konusunda yol gösterecek rehber hazırlamalıdır.
8. Okul kütüphanelerinin hazırlayacağı planlar tüm işlem ve hizmetleri içermelidir.
9. Planlama ve değerlendirme zamanları yönetmelikle belirlenmelidir. Bu planların ve değerlendirmelerin yıllık olması tercih edilmelidir.
10. Okul kütüphanecileri hazırlayacakları planlarda ulusal planlardaki yaklaşım ve kavramlardan yararlanmalı ve onlara ters düşmemelidir.
11. Millî Eğitim Bakanlığı’nın Bakanlık düzeyinde hazırlamakta olduğu 2015-2019 stratejik planında ve daha sonra hazırlanacak planlarda okul kütüphanelerine ilişkin konular da yer almalıdır.
12. Okul kütüphanecileri, hazırlayacakları planları ve değerlendirme raporlarını somut verilere dayandırmalıdır.
13. Okul kütüphaneleri, planlarını ve değerlendirme raporlarını öğretmenler, öğrenciler ve velilerle de elektronik ortamlar kanalıyla ve diğer biçimlerde paylaşmalıdır.
14. Millî Eğitim Bakanlığı’nın stratejik planlarında, taşınmalı eğitimde yer alan ve kütüphane hizmetlerinden yararlanamayan öğrenciler için bu olanağın sağlanması konusu göz önünde bulundurulmalıdır.
15. Okul kütüphanesinin performans ve değerlendirme ölçütleri belirlenmelidir.

IV. ÇALIŞMA GRUBU: DİJİTAL KÜTÜPHANELER ve VERİ BANKALARI

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimi, bilgi kaynaklarının ve hizmetlerinin sunuluş biçimlerini değiştirmiştir. Özellikle basılı bilgi kaynaklarının dijital ortamlara aktarılması, bilgi kaynaklarının dijital ortamlarda üretilmeye başlanması ve bu kaynakların web üzerinden yeni araç ve yöntemlerle bireylerin erişimine ve hizmetine sunulması “dijital kütüphane” kavramını ortaya çıkarmıştır.

Dijital kütüphaneler, koleksiyon yönetimi bağlamında uluslararası standartlara göre oluşturulan, toplanan ve yönetilen, tutarlı ve sürdürülebilir bir şekilde erişime sunulan, kullanıcıların bilgi kaynaklarından yararlanmasına olanak veren hizmetleri destekleyen belli bir niteliğe sahip dijital nesnelerin çevrimiçi koleksiyonudur.

Dijital kütüphanelerin özellikleri:

- Dijital bilgi kaynakları çok çeşitlidir.
 - Fiziksel sınırları ortadan kaldırmaktadır. Dünyanın farklı bölgelerindeki kullanıcılar bilgi kaynaklarına ulaşabilmektedir.
 - Kullanıcılar, dijital kütüphaneler tarafından sağlanan olanaklarla kendi kişisel koleksiyonlarını oluşturabilmektedir.
 - Sayısız bilgi kaynağına ve içeriğe erişim sağlamaktadır.
 - Aynı bilgi kaynağı aynı zaman diliminde pek çok kullanıcı tarafından kullanılabilir ve paylaşılabilir.
 - Kullanım ve mülkiyet unsurlarını içermektedir.
 - Koleksiyon geliştirme, potansiyel fayda ve uygun filtreleme mekanizmalarına dayalıdır.
 - Çok dilli bir içeriği yönetebilme becerisine sahiptir.
 - Daha etkili bir şekilde bilgiyi arama ve bilgiye ulaşma imkânı sağlamaktadır.
 - Dijital kaynaklar farklı bireyler tarafından farklı şekillerde değerlendirilebilir ve kullanılabilirler.
 - Zaman, mekân ve dil engelini ortadan kaldırmaktadır.
- Kütüphanelerin dijital koleksiyonlarındaki bilgi kaynakları arasında;
- Geleneksel kitap özelliklerinden ve dijital teknolojilerden yararlanılarak hazırlanan, çeşitli dijital aygıtlar aracılığıyla görüntülenebilen, bir kitap veya kitap koleksiyonu içerisinde bilgi aramaya olanak veren, çoklu ortam verilerini içeren ve diğer elektronik kaynaklarla bağlantı kurulmasını destekleyen dijital formda sunulmuş “elektronik kitaplar”;

- Web, e-posta veya Internet üzerinde kullanılan bir araç yardımıyla erişilebilen basılı bir derginin dijital versiyonu veya elektronik bir yayın olarak üretilmiş dergiler olarak tanımlanan “elektronik dergiler”;
- Genellikle taranarak basılı formattan makinece okunabilir formata çevirilen, dijital formlarda düzenlenen yüksek lisans ve doktora tezleri olarak bilinen “elektronik tezler”;
- Herhangi bir konuda bilgilenmek için güvenilir bilgileri Web ortamında sunan sözlük, ansiklopedi, el kitabı, biyografi, almanak, rehber, yıllık, coğrafi kaynak, bibliyografya, indeks, katalog ve abstrakt gibi danışma kaynakları olarak nitelendirilen “elektronik danışma kaynakları”;
- Bir kitabın çoğunlukla uzman bireyler tarafından yüksek sesle okunarak dijital ortamlara kaydedilmesi ile oluşturulan “sesli kitaplar”;
- Araştırma, öğretim ve diğer amaçlar için herhangi bir lisans sınırlaması bulunmadan ücretsiz olarak sunulan hakemli dergi makaleleri, konferans bildirileri, proje raporları, tezler, çalışma raporları ve ders notları gibi bilgi kaynakları olarak adlandırılan “açık erişim kaynakları”
- Dosyalar, resimler, grafikler, sesler ve videolarla bağlantı kurulmasını sağlayan ve HTML ile düzenlenen dokümanları ifade eden “web sayfaları” yer almaktadır.
- Ayrıca, sosyal ağlar, vikiler, bloglar ve çoklu ortam paylaşım siteleri gibi ikinci nesil Web uygulamaları da kullanıcıların kolaylıkla erişebilecekleri ve kullanabilecekleri bilgi kaynakları arasında bulunmaktadır.

Mevcut Durum ve Sorunlar

- Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde uluslararası standartlara göre tasarlanmış dijital kütüphane bulunmamaktadır.
- Elde bulunan dijital kaynaklar erişim bağlamında yönetilememektedir.
- Dijital bilgi kaynaklarına yönelik olarak bilgi hizmetleri sunulmamaktadır.
- Tüm bu işlemleri gerçekleştirecek kütüphaneciler bulunmamakta, görevli öğretmenler bu işlemlere yönelik sorunlar yaşamaktadır.
- Fatih Projesi ve Z-Kütüphane çalışmaları kapsamında yeterli düzeyde dijital içerik bulunmamaktadır.
- Bakanlık bünyesinde dijitalleştirme çalışmaları gerçekleştirilmeye başlanmıştır.
- Bütünleşik kütüphane otomasyon sistemi sağlama ve değerlendirme ile bilgi kaynaklarını tanımlama (kataloglaması ve sınıflanması) çalışmaları Bakanlık bünyesinde sürdürülmektedir.

- Türkiye genelinde kütüphaneler için bütünsel kütüphane otomasyon sistemleri bulunmamaktadır.
- Dijital bilgi kaynaklarına yönelik telif hakları ile ilgili yasal düzenlemelerin eksikliği söz konusudur.
- Bilgi kaynaklarının tanımlanması ve erişime sunulmasında sorunlar yaşanmaktadır.
- Raporlama, istatistik alma konusunda büyük sıkıntılar yaşanmaktadır. Kayıtlar defterlerde tutulmaktadır.

A- DİJİTALLEŞTİRME ve DİJİTAL İÇERİKLER / BİLGİ KAYNAKLARI

1. Bilgi kaynaklarının tüm türlerine (kitap, dergi, multimedya olanaklar sunan bilgi kaynakları, sosyal medya gibi) yönelik olarak dijital içerikler/bilgi kaynakları oluşturulmalıdır.
2. Dijital içerikler/bilgi kaynakları, uzman kişiler ve kurullar tarafından (akademisyenler, yazarlar, yayıncılar, kütüphaneciler, öğretmenler) bir plan dâhilinde geliştirilmelidir.
3. Dijital içerikler/bilgi kaynakları, kullanıcı (öğrenci) özellikleri ve beklentileri dikkate alınarak hazırlanmalıdır.
4. Dijital içerikler/bilgi kaynaklarının oluşturulması için uluslararası standartlar dikkate alınmalıdır. Bu standartlara uygunluk gözetilmelidir.
5. Dijital içerik/bilgi kaynakları yayıncılar tarafından üretilmelidir.
6. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği içinde hareket etmelidir.
7. Dijitalleştirme kapsamında alt yapı yatırımı gerçekleştirilmelidir.
8. Dijitalleştirme uygulamaları, bütünsel kütüphane otomasyon sistemleri temelli olmalıdır. Bu sistemlerin verimliliği sağlanmalıdır.
9. Dijitalleştirme çalışmalarında proje merkezli yaklaşım benimsenmelidir.
10. Dijitalleştirme uygulamaları için uygun araç ve gereçler (tarayıcılar vb.) seçilmelidir.
11. Bilgi kaynakları dijitalleştirilirken, seçme ve değerlendirme politikaları oluşturulmalıdır. Bütün kaynakların dijitalleştirilmesi yerine, gerekli görülen bilgi kaynakları belirlenmelidir. Seçim ve eleme işlemleri yapılmalıdır.
12. Telif haklarında sorun olmayan bilgi kaynakları, dijital kütüphaneye içerik olarak kazandırılmalıdır. İkinci basım yapma ihtimali olmayan bilgi kaynakları yayınevleri ile anlaşma yoluna giderek ve dijitalleştirilerek dijital kütüphaneye aktarılmalıdır.

13. Dijitalleştirme yapılırken fiziksel dermeler yok edilmemeli ve korunmalıdır.

B- DİJİTAL BİLGİ HİZMETLERİ

- 1.** Dijital içeriklerin/bilgi kaynaklarının ve kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi için iyi bir planlama, düzenleme, örgütleme ve denetleme mekanizması geliştirilmelidir.
- 2.** Koleksiyon geliştirme ve yönetme çalışmaları yürütülmelidir. Her türlü dijital içeriği rastgele sunmak yerine, yönlendirmeler yapılmalı, hedef kitlenin özelliklerine dikkat ederek gruplandırılmalı ve farklı arayüz tasarımları hazırlanarak sunulmalıdır.
- 3.** Koleksiyon dengesi, seçim ve değerlendirme işlemlerini yapacak kişiler (öğretmen ve kütüphaneci) tarafından tüm konuları/dersleri/eğitim programını kapsayacak şekilde sağlanmalıdır.
- 4.** Dijital kütüphane koleksiyonları güncel olmalıdır. Öğrenciler farklı basımlara da erişebilme olanağına sahip olmalıdır.
- 5.** Diğer bakanlıklar, kurum/kuruluşlar tarafından oluşturulan dijital içerikler/ bilgi kaynakları koleksiyonun yapısını ve bütünlüğünü bozmayacak şekilde dijital kütüphaneye eklenmelidir.
- 6.** Bütünleşik bir yapıda portaller oluşturulmalıdır.
- 7.** Kullanıcı merkezli yaklaşım benimsenmeli, kullanıcıların beklentileri ve yaş grubu özelliklerine göre hizmetler tasarlanmalıdır.
- 8.** Dijital bilgi kaynakları ile ilgili karar verme sürecinde öğrenciler tek başına bırakılmamalıdır.
- 9.** Öğrencilerin neden dijital kütüphaneleri kullanmadıkları sorusu sorulmalı, kendilerini dijital ortamlara veya kütüphanelere ait hissedip hissetmedikleri sorgulanmalı, bu ortamlara yönelik olarak ne yapacaklarını bilip bilmedikleri iyi bir biçimde analiz edilmeli ve buna yönelik stratejiler geliştirilmelidir.
- 10.** Dijital kaynakları ödünç verilebilecek bir yapı oluşturulmalıdır.
- 11.** Dijital kütüphane ve hizmetlerin geliştirilmesi sürecinde okullar ve bireyler arası farklılıklar göz önüne alınmalıdır.
- 12.** Dijital koleksiyonlar oluşturulmasında yerel koleksiyonlar, öğrenciler ve öğretmenler tarafından hazırlanan çalışmalar göz ardı edilmemelidir.
- 13.** Dijital kütüphanenin seçilmesine, düzenlenmesine, hizmete sunulmasına ve kullanılmasına yönelik politikalar geliştirilmelidir.
- 14.** Dijital kütüphane, engelli bireyleri de kapsayacak şekilde tasarlanmalıdır.

15. Dijital kütüphane koleksiyonun geliştirilmesinde sansür uygulanmamalıdır.
16. Dijital koleksiyon geliştirilmesi için yapılacak çalışmalarda bilgi kaynakları maliyetinin düşüklüğü yerine nitelik unsuru ön planda olmalıdır.
17. Bağış yöntemi ile dijital koleksiyonun geliştirilmesi durumunda bir politika geliştirilmeli, rastgele bütün bilgi kaynakları koleksiyona dâhil edilmemelidir.

C- TEKNOLOJİK ALT YAPI / DİJİTAL BİLGİ KAYNAKLARININ TANIMLANMASI VE ERİŞİME SUNULMASI

1. Dijital kütüphanenin teknolojik yapılandırılmasında, bilgi güvenliği, gizlilik, bütünlük, erişilebilirlik, okunabilirlik ve özgünlük unsurları dikkate alınmalıdır.
2. Sistem bakımı, içeriklerin bütünlüklerinin kontrolü, donanım yükseltme, yazılım güncelleme, donanım güncelleme, çalışanları örgütleme ve format değiştirme gereklilikleri bir plan dâhilinde ve belirli sürelerde gerçekleştirilmelidir.
3. Risk yönetimi (alt yapı, teknik eskime, dosya-veri kaybı vs), varlık yönetimi, koruma yönetimi, üstveri yönetimi, depolama yönetimi, sistem yönetimi, hak yönetimi gerçekleştirilmelidir.
4. Türkiye'nin internet alt yapısının her yerde aynı olmadığı göz önüne alınarak, sunucularının coğrafi açıdan farklı yerlerde konumlandırılması gereklidir.
5. Siber saldırılara uğrama ve içeriğin zarar görmesi durumunda sistemin kendisini onarabilecek şekilde yapılandırılması gereklidir.
6. Dijital kütüphanelerin tüm Türkiye'de hizmete sunulabilmesi için güçlü bir sunucu alt yapısının temin edilmesi gereklidir.
7. Dijitalleştirme çalışmaları bütünleşik kütüphane otomasyon sistemleriyle bütünleştirilmelidir.
8. Kütüphane katalogları erişilebilir ve işlevsel bir biçimde sunulmalıdır.
9. Dijital bilgi kaynakları uluslararası standartlar kullanılarak tanımlanmalı (kataloglama ve sınıflama) ve ulusal/uluslararası diğer sistemlerle bütünleştirilmelidir.
10. Bilgi kaynaklarının kontrolü, envanter işlemlerinin gerçekleştirilmesi için teknoloji odaklı çözümler (RFID gibi) aranmalıdır.
11. Dijital içerikler/bilgi kaynaklarına erişebilmek ve bunları paylaşabilmek için tanımlamada standartlaşma sağlanmalıdır. Bu açıdan uluslararası üstveri standartları (MARC, EAD, vb.) kullanılmalıdır.

- 12.** Tanımlama işlemleri sırasında terminoloji sorununa yönelik çözümler geliştirilmelidir. Terminolojinin geliştirilmesi için kamu kurum/kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları (Türk Kütüphaneciler Derneği, Okul Kütüphanecileri Derneği, Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği gibi) işbirliği çalışmaları içerisinde olmalıdır.
- 13.** Dijital kütüphanenin 7/24 ve uzaktan erişilebilir biçimde tasarlanmalıdır.
- 14.** Hangi içeriklere/bilgi kaynaklarına hangi öğrencilerin erişip hangilerinin erişemeyeceğinin kararlaştırılması gerekmektedir. Öğrencilerin yaş özelliklerinin dikkate alınacağı ve erişim bağlamında yetkilendirmenin gerçekleştirileceği bir yapı sunulmalıdır.
- 15.** Öğrencilerin erişme yetkisine sahip olmadıkları içerikler/bilgi kaynakları yerine kendi yaş düzeylerine uygun alternatif içeriklerin/bilgi kaynaklarının önerildiği bir yapı sağlanmalıdır.
- 16.** Multimedya kaynakların kullanımı (ses, video, interaktif vb.) da düşünülerek, genel erişim kısıtlamaları yapılmamalıdır.

D- TELİF HAKLARI

- 1.** Dijitalleştirme ve dijital kütüphaneler oluşturma sürecinde, telif hakları gözetilmelidir.
- 2.** Dijital bilgi kaynaklarının kullanımı ile ilgili “adil kullanıma” dikkat edilmeli, öğrenciler bu konuda bilgilendirilmelidir.
- 3.** Basılı ve dijital bilgi kaynaklarına yönelik olarak haklar, dijital ortamlarda daha fazla sorumlu kişinin olması nedeniyle farklı şekillerde ele alınmalıdır.
- 4.** Hakların yönetilmesine yönelik sistem geliştirilmeli, kullanıcı ve hak sahipleri tatmin edilmelidir.
- 5.** Dijital içerikler ve dijitalleştirme konusunda yasal düzenlemeler geliştirilmelidir. Dijital formatların değişmesi nedeniyle güncelleme çalışmaları yapılmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı, bu çalışmaların gerçekleştirilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın harekete geçirilmesi konusunda öneriler sunmalıdır.
- 6.** Dijital içerikler lisanslama yoluyla ve farklı iş modelleri geliştirerek sağlanmalıdır.
- 7.** Telif hakları çalışmalarının yürütülmesinde telif hakları meslek birlikleri ile işbirliği içerisinde hareket edilmelidir.

E- BÜTÇE OLANAKLARI

1. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dijital içeriklerin/bilgi kaynaklarının sağlanması, dijital kütüphanelerin kurulması ve dijital kütüphane hizmetlerinin sunulması için yeterli bütçe ayrılmalıdır.
2. Sosyal sorumluluk projeleri kapsamında dijital içerikler/bilgi kaynakları sağlanmalı ve dijital kütüphanede kullanıma sunulmalıdır.
3. Dijital içerikler/bilgi kaynaklarının daha az maliyetle satın alınması için konsorsiyum yapılarından yararlanılması düşünülmelidir. Bu çalışma için de kütüphanecilik alanındaki meslek birlikleri ve STK'larla işbirliği yapılmalıdır.
4. Dijital içerikler/bilgi kaynaklarını satın almadan önce deneme erişimleri yayınevleri ve veri tabanı firmalarından talep edilmeli, kullanım oranlarının analizi yapılarak satın alma süreçleri başlatılmalı ve devam ettirilmelidir.
5. Satın alma yöntemi yerine kiralama yöntemi veya okunan sayfa bazında ücretlendirme düşünülmeli ve değerlendirilmelidir.

F- İNSAN KAYNAKLARI

1. Dijital kütüphanelerin oluşturulmasına, düzenlenmesine ve sürdürülebilirliğine yönelik olarak yetki ve sorumluluklar belirlenmelidir.
2. Bakanlık bünyesinde ödemeleri yapacak, dijital kütüphanenin merkezi yönetimini gerçekleştirecek, koleksiyon yönetimini sağlayacak ve diğer kütüphanelere dağıtımını yapacak bir birim oluşturulmalıdır.
3. Dijital kütüphanelerin oluşturulması, düzenlenmesi, denetlenmesi ve sürdürülebilmesi için mutlaka kütüphaneciler istihdam edilmelidir ve bu işlemlerin kütüphaneciler tarafından gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.
4. Kütüphaneciler, genel eğitim programlarının hazırlanması, planların geliştirilmesi ve uygulanmasında da etkin olarak görev almalıdır.

G- EĞİTİM, TANITIM, YAYGINLAŞTIRMA VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

1. Öğrencileri dijital kütüphaneleri kullanmaya yöneltecek faktörler iyi analiz edilmelidir.
2. Okullar için dijital kütüphanelere yönelik eğitim programları geliştirilmelidir.
3. Medya Okuryazarlığı" yerine "Bilgi Okuryazarlığı" dersinin verilmesi ve bu dersin kütüphaneciler tarafından verilmesi sağlanmalıdır. Öğrencilerin dijital ortamlara yönelik olarak bilgiyi bulma, kullanma, düzenleme ve sunma becerileri bu programlar aracılığıyla kazandırılmalıdır.

4. Dijital kütüphanenin sürekliliğini sağlamak amacıyla okullardaki öğretmenlere gelişim ve değişimleri aktaracak, onlara hizmet içi eğitim verecek bireyler belirlenmelidir. Doğru eğiticiler seçilmelidir. Bu noktada Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri ve meslek birlikleri ile sivil toplum kuruluşları ile işbirliği çalışmaları yürütülmelidir.
5. Oluşturulan dijital kütüphanenin sürdürülebilir ve yaşayan bir yapıya sahip olması gereklidir.
6. Dijital kütüphane ve bu kütüphanede sunulacak hizmetler konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
7. Dijital teknolojilere olan ön yargının ortadan kaldırılması için dijital kütüphaneler ve bilgi kaynakları ile ilgili ebeveynlerin bilgilendirilmesi gerekmektedir.
8. Dijital kütüphanelere yönelik olarak kamu spotları hazırlanmalıdır.
9. Öğrencilerin dijital kütüphaneleri kullanabilecekleri şekilde öğretmenlerce derslerin yapılandırılmaları teşvik edilmelidir.
10. Dijital kütüphane, sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için Fatih Projesi ile doğrudan ilişkilendirilmeli ve bütünleştirilmelidir.
11. Teknolojinin kullanım amaçlarının öğrencilere daha iyi anlatılması sağlanmalıdır.
12. Eser sahipleriyle, yayıncı ve yapımcılarla işbirliği yapacak çalışma grubu oluşturulmalıdır. İçerik sağlanması ve üretilmesi için birlikte çalışılmalıdır.
13. Teknik standartların ortaya koyulması ve benimsenmesine yönelik çalışma grubu oluşturulmalıdır.
14. Kamu kurumları, üniversiteler ve belediyeler arasında koordinasyonu sağlayacak çalışma grubu oluşturulmalıdır.
15. Z-Kütüphanelerin ve dijital kütüphanelerin yönetimiyle ilgilenen çalışma grubu oluşturulmalıdır.
16. Dijital kütüphanenin kullanımının artırılması için bilgilendirme amaçlı etkileşimli oyunlardan yararlanılmalıdır.
17. Dijital kütüphaneler, ilgi çekici bir biçimde tasarlanmalıdır.
18. Okullardaki kütüphane kulüpleri yeniden yapılandırılmalıdır.
19. Performans ödevlerinin hazırlanmasında, dijital kütüphanelerin kullanımı teşvik edilmelidir.
20. Tüm süreçlerin yönetilmesinde kütüphanecilik, yayıncılık ve bilişim sektörlerindeki meslek birlikleriyle, derneklerle, üniversitelerin ilgili bölümleriyle ve firmalar ile sürekli işbirliği sağlanmalıdır.

Çalıştay Açılış Toplantısı

Dr. Necmettin TÜRİNAY – TOBB Üniversitesi

Çalıştay Katılımcılar-1

Hamdi TURŞUCU – Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürü – Kültür Bakanlığı

Çalıştay Katılımcıları-2

Çalıştay Katılımcıları-3

Çalıştay Katılımcıları-4

Prof Dr. Junko YOKOTA (National Louis Üniversitesi, ABD) (Solda)
Prof. Dr. William H. TEALE (Illinois Üniversitesi, ABD) (Sağda)

Bahattin GÖK – MEB Destek Hizmetleri Genel Müdür V.

Çalıştay Katılımcıları-5

Çalıştay Katılımcıları-6

Çalıştay Katılımcıları-7

Çalıştay Katılımcıları-8

Doç. Dr. Ali UTKU - Atatürk Üniversitesi (Solda)
Ali KOÇ - Ankara Atatürk Lisesi (Sağda)

Ercan ŞEN - MEB Eğitim Araçları ve Yayınlar Daire Başkanı

Çalıştay Katılımcıları-9

Bahattin GÖK – MEB Destek Hizmetleri Genel Müdür V.

Çalıştay Aile Fotoğrafi

(Sol baştan) Ali KARAÇALI – Türk Dil Kurumu Başkan Yardımcısı
Dr. Necmettin TÜRİNAY – TOBB Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Dursun Ali TÖKEL – Ondokuz Mayıs Üniversitesi

(Sol baştan) Metin Yalçın – Afyon İl MEM • Uğur Ergin – MEB Daire Başkanı
Bahattin GÖK – MEB Destek Hizmetleri Genel Müdür V.
Hasan Hüseyin CAN – Orta Öğretim Genel Müdür V. • Atilla Uzunömeroğlu – Atuz Proje

Tolunay Sandıkciöğlu - Şube Müdürü, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Adem Uysal - MEB Ferit Ragıp Tuncor Arşiv ve Dokümantasyon Kütüphanesi Koordinatörü
Yasemin Esen - Uzman, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Merve OKUR KARAGÜLLE - Ankaref
Dr. Nevzat Özel - Ankara Üniversitesi
Mehmet Fatih KARAGÜLLE - Mikrobilgi

Okuma Kültürü ve Z-Kütüphane Paneli
Mert DOĞANER • Yasemin POLAT • Ercan ŞEN
Yrd. Doç. Dr. Dursun Ali TÖKEL • Yrd. Doç. Dr. Coşkun TAŞTAN

Prof. Dr. William H. TEALE (Illinois Üniversitesi, ABD)

Prof Dr. Junko YOKOTA (National Louis Üniversitesi, ABD)

Çalıştay Katılımcıları -10

Ayşe Yüksel DURUKAN – IASL Türkiye

Prof. Dr. Bettina KÜMMERLING – MEİBAUER (Tübingen Üniversitesi, Almanya)

Çalıştay katılımcıları -12

Dr. Ahmet ULUDAĞ – TÜBİTAK Bilim ve Toplum Daire Başkanı
Ahmet KAHRAMAN – YÖK Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanı
Bahattin GÖK – MEB Destek Hizmetleri Genel Müdür V.
Ercan ŞEN – MEB Eğitim Araçları ve Yayınlar Daire Başkanı
Uğur Ergin – MEB Daire Başkanı

Abigail MOSS – National Literacy Trust, İngiltere

Doç. Dr. Ilgım VERYERİ ALACA – Koç Üniversitesi

Z-Kütüphane Ziyareti – Afyon

Z-Kütüphane Ziyareti – Afyon

Z-Kütüphane Ziyareti – Afyon

Z-Kütüphane Ziyareti – Afyon

Z-Kütüphane Ziyareti – Afyon

Z-Kütüphane Ziyareti – Afyon

Çalıştay Sonrası Katılım Belgesi Dağıtım Töreni

